

TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE DEMOKRATİK POLİSLİK*

Cultural Diversity and Democratic Policing in Turkey

Hüseyin ARAS**

Öz

Çokkültürlü bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toplumsal meşruiyeti sınırları içindeki kültürel kimliklere yaklaşımıyla da değerlendirilmektedir. Bu meşruiyet değerlendirmesinde hedefe yerleştirilme riski ile yüz yüze olan kurumlardan biri polistir. Çünkü polis, polislik mesleğinin doğal bir zorunluluğu olarak, farklı kültürel kimliklere sahip olan toplumsal gruplara karşı çeşitli müdahalelerde bulunabilmektedir. Bu müdahalelerin sonucunda ise o toplumsal gruplar tarafından taraflı, önyargılı, eşitsiz, ayrımcı vb. davranmakla suçlanabilmekte; "toplumun polisi" olmamakla eleştirilebilmektedir. Bu eleştiri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığına ya da üniter bütünlüğüne yönelik bir risk barındırmaktadır. Çünkü polis, devleti temsil etmektedir. Polisin kültürel yeterlik düzeyinin geliştirilmesini içeren demokratik polislik ise bu riskin bertaraf edilmesi uğurda başarılması gereken bir yönetim stratejisidir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Çeşitlilik, Demokratik Polislik, Polis Eğitimi, Ulus-devlet, Polis Akademisi

Abstract

The legitimacy of the Turkish Republic, which is a multicultural nation-state, is also evaluated with its dealing with the cultural identities in the boundaries of it. In this evaluation of legitimacy, one of the institutions that is under the risk of being target is police. Because the police can intervene in against social events and groups that have different cultural identities as a result of the natural necessity of the policing. At the end of these

* Bu çalışma yazar tarafından Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK danışmanlığında hazırlanmış olan "Türkiye'de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK'a bu çalışmanın yayınlanma biçimi konusundaki yüce gönüllülüğünden ve içeriği konusunda verdiği destekten dolayı teşekkür ederim.

** Öğr. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Avanos Meslek Yüksek Okulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, huseyinaras06@gmail.com

interventions, the police may be blamed for behaving unfair, prejudicially, unevenly, discriminatory etc. and may be criticized for not being “community police” by these social groups. This criticism holds a risk against the existence or unitary integrity of the Turkish Republic, because the police represent the state. The democratic policing, which includes improving the level of cultural competency of the police, is a management strategy for removing that risk.

Keywords: Cultural Diversity, Democratic Policing, Police Education, Nation-state, Police Academy

Giriş

Bürokratik vesayet sistemi nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurumları geçmişte devleti topluma öncelemiştir. Demokrasinin bir türlü yerleşik hale gelememiş olması da buna etki etmiştir. Ancak Türkiye'nin son yıllarda hızla demokratikleşmesi durumu tersine çevirmiştir. Siyasî iktidarın demokratiklik uğrunda çabaları nedeniyle artık Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurumları eski yönetim anlayışlarını terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Çünkü kamu hizmetlerinin devleti topluma önceleyen eski yönetim anlayışlarıyla sunulması durumunda toplumsal meşruiyet sorunu yaşandığı açıkça görülmüştür. Artık toplumsal meşruiyet edinmek ve edinilmiş olan meşruiyeti korumak Türkiye Cumhuriyeti Devleti için de en temel hedeflerden biri olmak durumundadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çokkültürlü bir ulus-devlet olması bunu gerektirmektedir.

Sınırlar içerisindeki toplumsal gruplar nezdinde toplumsal meşruiyet edinmenin gerekliliği elzem hale gelince, kamu hizmetlerinin toplumu önceleyen bir anlayışla daha etkili ve verimli şekilde sunulmasının yolları aranmaya başlanmıştır. Toplumsal grupların kültürel kimliklerini yok saymayan ve toplumsal gruplara karşı tarafsız, önyargısız, eşitlikçi ve adil hizmet anlayışını kurumsallaştırmaya değer veren bir yönetim anlayışı bu süreçte önem kazanmıştır. İşte bu yönetim anlayışı gereğince Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde demokratikleştirilerek bürokratik vesayetten kurtarılması gerekli görülmüş olan kurumlarından biri polistir.

Çeşitli kültürel kimliklere mensup toplumsal gruplarla en çok temas eden, bu nedenle de toplumsal meşruiyet sorunu ile en sık karşılaşan kurumlardan biri olan polisin her uygulaması, her eylemi, her hizmeti vb. dikkatlice izlenir, sorgulanır, eleştirilir. Çünkü polis özellikle devlet ile sorunlu ilişkileri bulunan toplumsal gruplar açısından devletin ta kendisidir. Polisi

demokratikleştirmek ise bu nedenle önemlidir. Bu çalışma işte buna; çok-kültürlü bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toplumsal meşruiyeti için önemli olan demokratik polisliğe dikkat çekmektedir.

Alan yazında demokratik polisliğin temel gereği olarak ifade edilen “sivil gözetim” ile demokratik polislik için ileri sürülen esas ve ilkelere bu çalışmada yer yer değinilse de, bu esas ve ilkeler çalışmanın odağını teşkil etmemektedir. Bürokratik devleti topluma öncelendiğinde polislin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toplumsal meşruiyetine olumsuz yönde etkide bulunduğu ve “toplumdaki kültürel yapı ile uyumlu polislik” uygulamalarının toplumsal meşruiyet için önemine dikkat çekmek ise bu çalışmanın asıl amaçlarından. Çalışmada demokratik polislik uğrunda polislik eğitimleri çerçevesinde Türkiye’de uygulamaya konulmuş olan politikalar da incelenmiş, yeni yönetim anlayışıyla yapılandırılan polislik eğitimlerinin demokratik polislik için önemine de değinilmiştir. Kısacası bu çalışma polislin toplumsal grupların hiçbirini diğerine öncelememesinin, hiçbir toplumsal gruba karşı ayrımcılık göstermemesinin, tüm toplumsal gruplara ve onların kültürlerine karşı saygılı yaklaşımlar sergilemesinin gereğine dikkat çekmekte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ndeki polislik eğitimlerinin bu gerekler çerçevesindeki mevcut durumunu tespit etmektedir.

1. Ulus Devletin Krizi: Kültürel Çeşitlilik

Ulus-devletlerin toplumsal meşruiyetlerinin değerlendirilmesinde sınırları içindeki kültürel çeşitliliğe ilişkin yaklaşımları önemli bir ölçüt haline gelmiştir. Kültürel çeşitliliğe sahip olan ulus-devletlerin, sınırları içindeki kültürel kimliklere karşı olumlu yaklaşımlar sergilemeleri artık güçlü şekilde beklenmektedir. Beklentiler karşılanmadığında, yerel ve küresel kimlik siyasetlerinin de etkisiyle, ulus-devletlerin yekpare yapıları dahi tartışılmaktadır. Bu nedenle, yönetmeyi kolaylaştırmak için türdeş ulusal (millî) kimliği gerekli görmüş ve tercih etmiş olan ulus-devletler artık sınırları içindeki kültürel kimliklere yönelik yaklaşımlarını gözden geçirmek zorunda kalmaktadırlar. Yönetmeyi kolaylaştıracak yeni stratejiler üretmek kültürel çeşitlilik nedeniyle ortaya çıkan sorunlarla baş etmeye çalışmak ulus-devletlerin çeşitli politikalarına yön vermiş durumdadır. Bu yönde politikalar mevcut olmadığı ya da başarısız olduğu takdirde ulus-devletlerin içeride ve dışarıda zor süreçler yaşayabilecekleri; ötesinde ise varlık ya da üniter bütünlük sorunu ile yüzleşebilecekleri tahmin edilmektedir. Bu nedenle, vatandaşların, farklı kültürel kimlikleri bünyesinde barındıran ulus-devletlerin tercih ettiği millî kimliği benimseyebilmesini ya da bu kimliğe itirazlarının olmamasını sağlayacak koşulları oluşturabilmek her zamankinden daha önemli görülmektedir.

Ulus-inşa süreçlerindeki “yok sayıcı” ve “tekçi” nitelikteki millet oluşturma politikaları, kültürel çeşitliliğe sahip olan ulus-devletlerin günümüzde yaşadıkları toplumsal meşruiyet sorununa kaynaklık etmiş olan politikalarlardır. Demokratik olmayan bu politikalara¹ çok genel olarak bakmak ise, kültürel çeşitlilik olgusunun ulus-devletler için neden meşruiyet sorunu yaratabileceğinin cevabını görmeye imkân verebilir.

Ulus-devletler Benedict Anderson (2011: 20)’un “hayal edilmiş bir siyasal topluluk” olarak tanımladığı “millet”i ulus-devletin yegâne teminatı olarak kabul etmişlerdir. Gellner (2008: 128) tarafından da ifade edildiği üzere, ulus-devletler bu uğurda sınırları içerisinde var olan toplumsal grupları millete dönüştürürlerken ya da istedikleri milleti yeni baştan icat ederlerken, var olan kültürleri ortadan kaldırma yoluna çoğu zaman başvurmuşlardır. Oluşturulan bu siyasal topluluğun devlete olan bağlılığını sağlamlaştırmak gerektiğini gördüklerinde ise milliyetçilik ideolojisini kasıtlıca ve sistematik şekilde kullanmışlardır.

Bu dönemde milliyetçilik ideolojisi bir din mahiyeti kazanınca akla, hayâl gücüne ve duygulara etkili şekilde hitap edilmiştir (Hayes, 2010: 189). Milletin birleşik ve türdeş bir bütünlük gibi sunulması gereğine olan inanç nedeniyle milletin içinde barındırdığı kültürel çeşitlilik görmezden gelinmiş (Özkırımlı, 2010: 148-153), kültürel açıdan tektipleştirme bu dönemde sistematik şekilde uygulanmıştır (Dieckhoff, 2010: 93; Gülalp, 2009: 138). Üretilmiş olan kültürel kimlik yönetici elitler tarafından sınırlar içerisindeki toplumsal gruplara dayatılmıştır (Karpas, 2009: 99). Bu dönemde etnik sınırların siyasal sınırların ötesine taşmaması ve iktidar sahipleriyle yönetilenleri birbirinden ayırmaması (Gellner, 2008: 71) için gerekli özen de gösterilmiştir. Çünkü farklılıklar ve kültürel kimlikler ortadan kaldırılarak kolektif kültürel kimliklerden müteşekkil millî bir devlet yaratmak Smith (2010: 157) ve Mardin (2012: 355-356)’in net şekilde açıkladığı üzere milliyetçiliğin esas meselesi olarak görülmüştür.

Ancak devlet sınırları içindeki tüm toplumsal grupları kolektif kültürel kimlik etrafında bütünleştirerek bir millet oluşturabilmek kolaylıkla başarılabilen bir iş olmamıştır. Nitekim Ernest Renan (2012: 57) da “bir milletin varlığı, her gün yapılan bir plebisittir” diyerek bu zorluğa dikkat çekmiştir. Çünkü “demokratiklik ile bağdaşmayan” (Calhoun, 2012: 174) milliyetçilik ideolojisinin etkileri, sınırlar içerisindeki çeşitli toplumsal grupların

1 Bu politikaları “demokratik olmadıkları” gerekçesiyle eleştirmek makul değildir. Bu politikalar, ortaya çıktıkları dönemlerde ulus-devletlerin yeni bir millî kimliğe ve kültüre ihtiyaç duydukları koşullarda demokratik ilkeler ışığında hayata geçirilmek istenseydi zaten başarılı olamazdı. Çünkü insanın var oluşunun en önemli koşullarından biri olan “kimlik” hiçbir dönemde yapay kimlikler karşısında gönül rızasıyla terk edilemez.

ulus-inşa politikalarına karşı direnç göstermelerine sebep olmuştur. Daha açık bir ifadeyle, ulus-devletlerin millet oluşturma ve milletin varlığını benimsetme hedefleri uğrunda çalışırken milliyetçilik ideolojisine başvurmaları kültürel çeşitliliğe sahip olan ulus-devletlerde iç çatışmaların kaynağı olabilmektedir.

Gerçekten de öyledir. Akgönül (2011: 163), milliyetçiliğin hâkim olduğu toplumlarda etnik çatışmaların kaçınılmaz olduğunu savunur. Çünkü milliyetçilik, hâkim millette olduğu gibi azınlık grupları arasında da kimlik duygusunu güçlendirir. Milliyetçilik sayesinde hâkim milletler üstünlüklerini doğrulamaya ve diğerlerini asimile etmeye çalışırken, azınlıklar da kültürel ve tarihsel miraslarını koruyarak ayakta kalmak için direnirler (Karpat, 2009: 99). Üstelik azınlıkların bu milliyetçiliği Ahmad ve Landau (2010: 279)'nun ifade ettiği üzere millettten kopmayı ve kendi millî birliklerini kurmayı dahi teşvik eder. Nihayetinde, Renan (2012: 57)'ın "millet olmanın tek meşru ölçütü" olarak niteliği "milletin dileği" olmaksızın yürütülen ulus-inşa faaliyetlerinde milliyetçilik ülke sınırları içindeki huzursuzlukların kaynağı olur. Gellner (2008: 78) de buna işaret ederek, iki insanın ancak ve ancak birbirilerini aynı milletin üyesi olarak kabul etmeleri halinde aynı millete mensup olabileceklerine dikkat çekmektedir.

Bu tespitlere göre millet olmanın gönüllülük esasına dayandığı söylenebilir. Kültürel kimlikleri farklı olan grupların devletin tanımladığı millî kimliğe itirazlarının olmaması, grupların kimliklerine ancak devlet tarafından yeterli saygının gösterilmesi halinde mümkün olabilir. Aksi halde, Baumann (2006: 54)'ın da dikkat çektiği üzere, etnik gruplar ayrılıkçı davranışlara girebilirler. Çünkü milliyetçi retorik ulus-devletlerin olduğu kadar, ulus-devletlere tâbi toplumların parçası olmak istemeyenlerin özerklik taleplerinin de dili (Calhoun, 2012: 172) olmuştur.

Milliyetçilik ideolojisinin bu özelliği nedeniyle günümüzde ulus devletler zorlu bir sürecin içine düşmüştür. Ulus-devletlerin ihtiyaç duyduğu milleti oluşturmak için sistematik şekilde kullanılmış olan milliyetçilik ideolojisinin sınırlar içerisindeki toplumsal gruplar üzerinde oluşturduğu etki ulus-devletleri güçlü şekilde tehdit eder hale gelmiştir. Yerel ve küresel kimlik siyasetleri de buna etki edince tehdidin boyutları genişlemiştir. Millet, milliyetçilik, homojen kimlik, ötekilik, meşruiyet, çoğulcu demokrasi, çeşitlilik, çokkültürlülük, kültürel haklar, anayasal vatandaşlık, siyasal tarafsızlık gibi kavramlar çerçevesinde yapılan tartışmalarla ulus-devletler artık sınırlar içerisindeki toplumsal gruplar tarafından hedef alınmıştır. Ulus-devletlerin meşruiyeti artık etnik, dilsel, dinsel, mezhepsel ve diğer kültürel farklılıklara yaklaşımı temelinde tartışılmaktadır. Artık kültürel

çeşitlilik karşısında, tarafsızlığın ötesinde pozitif yaklaşımlar sergileyebilen ulus-devletler talep edilmektedir.

Kıscacası Doytcheva (2009: 40)'nın ifadesiyle artık millî kültür ile kültürel çeşitlilik arasındaki güç ilişkileri tersine dönmüş durumdadır. Leca (1998: 17)'nin çok net tespitiyle, ulus-devletler bu koşullarda dünyanın her yerinde artık bir kriz içine düşmüştür. Schendel (2010: 181) ulus-devletlerin milliyetçilik, toprak bütünlüğü ve egemenlik iddialarının bu krizde etkilenmediğini ve çeşitli yollarla edinilen meşruluğun ise giderek daha az ömürlü hale geldiğini belirtir. İşte böyle bir ortamda, ulus-devletlerin millî birlik ve bütünlüğünü bozmak amacıyla demokratikleşme ve insan hakları adı altında “çokkültürlülük dayatmaları” gerçekleşmektedir (Erkal, 2000: 51). Habermas (2002: 25)'in söylemiyle, artık ulus-devletlere içeride çokkültürlülük ile ilgili gelişmeler, dışarıda ise küreselleşmenin getirdiği sorunlar karşısında açıkça meydan okunmaktadır. Ulus-devletler bu çokkültürlülük dayatmaları ve meydan okumalar karşısında etkili politikalar üretmek zordur.

Artık ulus-devletlerin meşruiyetini yeniden ve daha kalıcı şekilde sağlamaya yardımcı olacak tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü “kültürlerin artık siyasal meşruiyetin doğal barınağı haline geldiği” (Gellner, 2008: 137-138) günümüz çoğulcu toplumlarında kültürel açıdan homojen bir ulus-devlet modelinden gittikçe uzaklaşmaktadır (Habermas, 2002: 26). Bununla birlikte Subirats (2015: 58)'in ifade ettiği üzere bir ulus-devletin kültürel olarak daha homojen olduğunda değil, büyük bir kültürel heterojenliği yönetme kapasitesi geliştirebildiğinde daha güçlü olduğu da savunulmaktadır. Dolayısıyla bu özelliğin, ulus-devletlerin temel değerlerinden birini oluşturması beklenmektedir. Şayet bu yönde hareket edilemezse de devleti parçalanmaya götürecek faktörlerin giderek daha belirginleşeceği tahmin edilmektedir (Subirats, 2015: 58). Varlık ya da üniter bütünlük sorunu oluşturan bu koşullarda ulus-devletler artık etkili çözümler üretme çabası içine girmek durumundadırlar. Ulus-inşa süreçlerindeki demokratik olmayan politikaların yarattığı olumsuz etkilerin telafisi adına politik adımlar atılması kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir.

2. Türkiye’de Milli Kimlik Karşısında Kültürel Çeşitlilik

Bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti de “kültürel çeşitlilik krizi”ni yaşamaktadır. Bunun nedenleri devletin kuruluş yıllarındaki modernleşme ideolojisinin politikalarında görülebilir. Yeni kurulan devlet için kuruluş yıllarında biçilen millî kimlik millî sınırlar içerisindeki çeşitli toplumsal grupların kültürel kimliklerine rağmen benimsetilmeye çalışılınca toplumsal gerilimler kaçınılmaz olmuştur.

Yıldız (2010b: 36) tarafından da ifade edildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti, nüfusunun tamamına yakını Müslümanların oluşturduğu, kültürel açıdan çeşitlilik arz eden, ama bu çeşitliliği tek bir millet kimliği etrafında toparlamayı hedefleyen bir ulus-devlet olarak kurulmuştur. Osmanlı geçmişini bilinçli olarak reddeden ve Türk kimliğini öne çıkaran bu devlet kurulurken hem Fransız tipi, hem de Alman tipi vatandaşlık modeli benimsenmiştir (İçduygu ve Keyman, 1998: 169; Gülalp, 2007: 20; Oran, 2010: 158; Kadioğlu, 2012: 173). Ancak bu süreç çok milletli bir Müslüman devletten tek milletli bir ulus-devlete geçişi sağlarken kendine has bir yol da izlemiştir (Karpat, 2009: 17). Bu süreçte Kemalist ideolojinin en önemli modernleştirici yapıtaşlarından biri (Çetin, 2003: 214) olan milliyetçilik Hayes (2010: 154)'in ifadesiyle “resmî Türk dini” haline getirilmiştir.

Anadolu'nun kültürel ve etnik tarihinin karmaşıklığının getirdiği güçlüklerle rağmen (Akgönül, 2011: 126), Türk ve Sünnî kimlik dışındaki kültürel kimliklere sahip gruplar bu süreçte Kemalist Türk milliyetçiliği tarafından “ötekiler” olarak görülmüştür. İçerideki ötekilerin hiçbirinin Türklük gibi saf olmadığı teması yoğun şekilde işlenmiştir. Osmanlı'yı yıkan bu karışık “ötekiler”in Cumhuriyet'i de yıkabilecek güç olduğuna odaklanılmıştır (Dündar, 2009: 893-900). Bu nedenle Cumhuriyetin ilk önderleri homojen ve yekpare bir millet oluşturma girişimlerini ortak dil, kültür ve ülkü ile simgelenen ortak bir Türklük üzerine oturtmuşlardır. Cumhuriyetin sınırları içinde yaşayan halklar, Türklüğe dâhil edilerek ortak bir millet altında birleştirilmeye çalışılmıştır (Schendel ve Zürcher, 2010: 11; Özkırımlı, 2013: 88). Cumhuriyet eliti “hükmeden kimse onun dili geçerlidir” ilkesini de benimseyerek bu süreci yürütmüş ve ülke sınırları içindeki toplumsal grupların kültürel ve dilsel bakımdan kendilerine bağlı olmasını istemişlerdir (Gellner, 2008: 125).

Millî kimlik inşasını ana hedef olarak belirleyen Kemalist milliyetçilik bu süreçte çatışmalardan arınmış, Cumhuriyet iradesinin yekpare bir görüntüyle yansıtacağı bir kamusal alan tasarlamıştır. Millî bütünlüğü başarma amacı gereğince tasarlanan bu kamusal alan idareciler tarafından koruma altına alınmış; dinin, sosyal sınıfların ve etnikliğin görünür kimlikler olarak bu alana taşınmasına izin verilmemiştir. Türdeş olmayan kitle içindeki dinî, sınıfsal ya da etnik kimlik unsurları geçmişe ait sayılmış, millî birlik ruhuna zarar verecek olan bölücü ve ayrılıkçı nitelikler olarak değerlendirilmiş ve bu kimlik unsurlarının kamusal alandaki görünürlükleri mutlak yasak kapsamına alınmıştır (Yıldız, 2011: 215; Yıldız, 2010a: 293). Türkiye Cumhuriyeti Devleti bundan sonra belli bir toprak üzerinde yaşayan yeni bir milletin devleti olmaya yönelmiş, bu süreçte dinî, sınıfsal veya etnik cemaatlerin, başka bir deyişle kültürel çeşitliliğin meşruiyetini ise reddetmiştir (İnsel, 2012: 44).

Geçmişten beri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırlar içerisindeki kültürel gruplar nazarında yaşamakta olduğu meşruiyet sorununun temelini bu politikalar oluşturmuştur. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde modernleşme süreci halka rağmen, baskıcı yöntemlerle, plansız şekilde gerçekleştirilmiştir. Gellner (2012: 115) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ndeki modernleşme ideolojisinin bu başarısızlığını "açık seçik telaffuz edilen bir modernite sünneti yoktur" diyerek savunur. Bu tezi destekleyecek biçimde Akgönül (2011: 126) de Türkiye Devleti'nin ulusun inşası henüz bitmeden kurulduğunu, hatta ulus-inşa sürecinin 21.yüzyılda dahi tamamlanamadığını iddia eder. Keyman (2013: 3) ise Türkiye'nin 1923'ten bugüne bir "modernleşme tarihi" yaşamakta olduğunu, bu modernleşme tarihinde Türkiye'nin modern bir ulus-devlet ve modern bir toplum olarak sürekli halde yeniden inşa edildiğini, üstelik bu inşa sürecinin bugün de devam ettiğini tespit etmektedir. Bostancı (2008: 110) da bu düşüncelere katılarak, yönetici elitin benimsediği Batılılaşma misyonunun halkta kabul görmemiş olmasının ülkede homojen bir kültür oluşturulmasına imkân vermediğini, bu nedenle halkın "bildik" hayatına devam ettiğini ifade etmektedir. Göle (2011: 27)'ye göre ise Kemalist reformlar, devlet aygıtının modernleştirilmesinden ve etnik çeşitliliğe sahip Osmanlı İmparatorluğu'nun laik, cumhuriyetçi bir ulus-devlete dönüştürülmesinden çok daha ileriye götürülmüştür. Cumhuriyet seçkinleri vatandaşların sadece kamusal alanda değil, özel alanda yerine getirmeleri gereken vazifeleri de tanımlamaya girişmişlerdir. Vatandaşlık, Türkiye'de Cumhuriyet seçkinlerince yukarıdan ve özel alana müdahale edilerek tanımlanmıştır. Bu tanım, vazifelere haklardan daha fazla önem vermiş ve vatandaşın bireysel ve özel tercihlerini dikkate almamayı yeğlemiştir. Modern vatandaşlık anlayışı birey değil, toplum ve devlet temelli bir olgu olarak gelişmiştir (Kadıoğlu, 2012: 181). Bu vatandaşlık anlayışında Jean-Jacques Rousseau (2012)'un "genel irade" yaklaşımının izleri açıkça görülmektedir.

Bu sancılı süreç günümüzdeki bazı toplumsal sorunların kaynağı olmuştur. İncılık (1998: 12-13) Türkiye devletinin kuruluşu sürecinde Osmanlı'dan kopuş için gerçekleştirilen siyasî ve yapısal düzenlemelere rağmen, günümüzde toplumsal ve kültürel sorunların devam ettiğini ve Türkiye'de her zamankinden daha ağır bir kültür ve kimlik sorunu bulunduğunu ifade etmektedir. Özbudun (2013: 59-69) ise Türkiye'nin çoğulcu toplumsal yapısının, çok partili siyasî hayattaki uzun süreli deneyime rağmen yeterince kabullenilmemiş ve ülkenin siyasî yapısına yansıtılmamış olduğuna dikkat çekmekte, Cumhuriyet'i kuranların asimilasyona ve homojenleştirmeye yönelik sistematik politikalarına rağmen Türkiye'nin çoğulcu bir toplumun birçok özelliğini hâlâ koruduğunu tespit etmektedir. Tüm bunlara bağlı

olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşlık kurumunun yeniden gözden geçirilmesi gereksinimini ortaya çıkaran "anayasal vatandaşlık" kavramı tartışılmaya ve bu kavram farklı kültürel kimliklere mensup gruplar tarafından destek görmeye başlamış, Türkiye'de "Türküm" yerine "Türkiyeliyim" ifadesi kullanılır hale gelmiştir (İçduygu ve Keyman, 1998: 166-169; Kadioğlu, 2012: 171). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ifade edilmekte olan vatandaşlık tanımını yeterince kapsayıcı bulmayan kültürel gruplar, kendilerini ulus-devlete yönelik yıpratıcı politikaların etkili bir aracı haline getirilmiş olan "öteki" kavramıyla ifade etmeyi birçok durumda tercih etmeye başlamışlardır. Bu kültürel gruplar, Türkiye Cumhuriyeti'ne ve onun vatandaşlık anlayışına meydan okumaktadırlar. Kendi kültürel kimliklerine değer vermesi ve tüm kurumlarıyla demokratikler yaklaşımlar sergilemesi halinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni meşru sayacaklarını ifade etmektedirler.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırlar içerisindeki farklı kültürel kimliklere mensup toplumsal gruplara yaklaşımları önem kazanmıştır. Sınırları içerisindeki tüm toplumsal grupların kültürel kimliklerine karşı kendisini temsil eden kurumlar aracılığıyla demokratik yaklaşımlar sergilemesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden beklenmektedir. Bu kurumlardan biri polistir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni temsil eden kurumlardan biri olan polisin demokratikliğini sağlamak ise toplumsal meşruiyet uğrunda işe koşulması gereken stratejilerden biridir. Çünkü kültürel çeşitliliğe sahip olan devletlerde polisin toplumsal gruplarla uyumlu ilişkisini gerektiren demokratik polislik toplumsal meşruiyet için önem arz eder.

3. Ulus Devlette Polis

Polisin ülke sınırları içerisindeki toplumsal gruplarla uyumlu ilişkisi polise toplumsal meşruiyet kazandırır. Çünkü toplumsal gruplar kendileri ile olan ilişkilerinde kültürel kimliklerine saygı gösteren ve demokratik yaklaşımlar sergileyebilen polisi meşru sayarlar. Üstelik toplumsal gruplar ancak bu şart dâhilinde polise destek verirler. Toplum destekli polislik gibi projelerin başarısı da zaten bu noktada düğümlenmektedir. Artık demokratik polislik, demokratik değerlerin yüceltildiği günümüzün çokkültürlü dünyasında giderek daha fazla önem kazanmış durumdadır. Bu koşullarda demokratik polis eğitimi de ulus-devletin bir savunma stratejisi haline gelmelidir. Polis "toplumdaki kültürel çeşitliliğe rağmen" değil, "toplumdaki kültürel çeşitlilikle uyumlu biçimde" yetiştirildiği ve görev yapması sağlandığı takdirde toplumsal meşruiyet sorunuyla baş edilebilecektir. Bu, ulus-devletin yararınadır; zira polis, devleti temsil etmektedir.

Ancak Weber (2014: 459)'in “şiddetin meşru kullanımını tekelinde bulunduran topluluk” olarak tanımladığı “devlet”i temsil eden polisin sınırlar içerisindeki toplumsal gruplarla sürekli uyumlu ilişki geliştirebilmesi çok kolay değildir. Çünkü “devletin zor kullanma aracı” (Poggi, 2014: 100) olan polis “toplumsal düzensizliğe karşı” (Neocleous, 2013: 35) görev yaparken yasalar ve yetkiler çerçevesinde çeşitli uygulamalar gerçekleştirir. Kimi zaman çeşitli derecelerde zor kullanmayı kaçınılmaz kılan işte bu uygulamalar toplumun bazı kesimleri tarafından kültürlerini ve kimliklerini hedef alan müdahaleler olarak algılanır. Bu durumda polis “ayrımcılık içeren kasıtlı müdahaleleri gerçekleştiren devlet görevlisi” sıfatıyla etiketlenir. Azınlıkta olmanın yarattığı psikolojik durum, polisin ideolojik, siyasi ve sosyo-kültürel kimliğinden farklı bir kimliğe sahip olma, geçmişteki olumsuz yaşantılar, polise ilişkin olumsuz tutumlara sahip olma, devlete bağlılık ve sadakat duygusunun zayıflığı vb. gibi bağımsız değişkenler de kimi zaman toplumsal gruplar tarafından polisin ayrımcılık yapmakla suçlanmasında etkili olur. Polis “toplumun” değil; “devletin”, “hâkim grupların” veya “siyasî iktidarın-hükümetin” polisi olmakla suçlanır. Tarafı, ayrımcı, önyargılı, adaletsiz, tekkültürcü vb. gibi nitelemeler polisi tanımlamak için kullanılır. Meşru görülmez. Bu nedenle toplumsal düzeni sağlama için kendisine destek de verilmez. Toplumun kültürüne karşı olumsuz tutumlar ve davranışlar içinde olmadığını kanıtlaması beklenir. Aksi halde devletin soğuk yüzü olarak damgalanır. Kimi zaman etki-tepki kuralı güçlü şekilde işler; polis de toplumsal gruplar hakkında olumsuz değerlendirmelerde bulunur. Polis ile toplumsal gruplar birbirlerini ötekileştirebilir. Nihayetinde toplumsal grupların polis hakkındaki olumsuz tutumları ile polisin toplumsal gruplar hakkındaki olumsuz tutumları, polis-toplum ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. Farklı kültürel kimlikleri millet çatısı altında birleştirmeye ya da birçok durumda olduğu gibi asimile etmeye çalışmış olan ulus-devlet meşruiyet sorunu yaşamaya başlar. Kimlik temelli toplumsal hareketler de bu duruma etki eder ve “ulus-devletin bölünmez bütünlüğü” kırılğan hale gelir. Nihayetinde polis “kurulu düzeni koruma aracı” olarak görev yapması gerekirken, “kurulu düzeni tehdit eden” konumuna sürüklenebilir. Bu nedenle “ulus-devlette polis olmak” zordur.

Polis kimi zaman zor kullanmanın sınırlarını zorlayarak şiddet uygular. Polisin sivil şiddet konusunda uzmanlaşmış olduğunu söyleyen Poggi (2014: 100) polislerin bunu kişisel menfaatleri gereğince değil, “makamlarının korumak ya da yürütmekle yükümlü kıldığı kamu menfaatleri doğrultusunda” (Poggi, 2014: 102) yaptıklarını savunur. Devamında ise bu amaçla görev yapan polisin kimi zaman zor kullanma esnasında sınırları aşmasının ve “özgürlük ihlalleri” yaratmasının altında çözüme ulaştıramadığı

bir ikilemin yattığını ileri sürer. Bu ikilem “bir yanda kamu düzenini sağlarken ya da suçluları tutuklarken yaşanan zorluklar, diğer yanda her şeyi öncelikle ve kesinlikle kurallara göre uygulama zorunluluğu”dur (Poggi, 2014: 102). İçinde bulunduğu durumda kesin bir çözüm üretme konusunda hissettiği baskı polisi bu şekilde hareket etmeye sevk eder. İşte bu durum polisi toplumun çeşitli kesimleriyle karşı karşıya getirebilmektedir: Polis görevini yaparken ya da sorunları çözüme ulaştırmaya çabalarken kaçınılmaz olarak hak ihlallerine sebep olduğunda veya kültürel kimliklere yönelik istenmeyen yaklaşımlar sergilediğinde toplumsal gruplarla karşı karşıya gelebilir.

Hak ihlalleri bir yana, polisin kültürel kimliklere yönelik olumsuz yaklaşımları özellikle kültürel çeşitliliğin bulunduğu devletlerde polisin ve devletin başını her zaman ağrıtabilecek nitelikte sorunlar üretir. Bu nedenle polisin toplumdaki kültürel kimliklere ilişkin tutumları ve davranışları, toplumun polise ilişkin algılarını, tutumlarını ve davranışlarını biçimlendirme gücüne sahiptir. Kültürel çeşitliliğe sahip olan toplumsal gruplar değerlerine, inançlarına, dinsel uygulamalarına, dillerine vb. kısacası kültürel kimliklerine karşı olumsuz yaklaşımlar sergileyen polisi meşru kabul etmez. Çünkü her ne gerekçeyle olursa olsun polisin bu tür yaklaşımlarını haklı bulmaz. Polise ilişkin toplumsal meşruiyet algısı ise nihayetinde toplumun devlete ilişkin meşruiyet algısına etki eder. Bu nedenle, polisi devletin meşruiyetine olumlu katkı getirecek kültürel yeterliklerle donatmanın ve bu doğrultuda yönetmenin önemi haizdir. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş polis sayesinde, toplumsal meşruiyete sahip bir devlet için gerekli temel şartlardan biri sağlanmış olabilir. Aksi yöndeki her türlü polis davranışı ise kimlik siyasetlerinin yapıldığı ortamlarda devletin zarar görmesine sebep olabilir.

“Polisin, kimin polisi olduğu” konusundaki tartışmalar, öteden beri farklı kültürel kimliklere mensup çeşitli toplumsal gruplar nazarında polise yönelik eleştirel yaklaşımların hareket noktasını oluşturmuştur.² Toplumsal gruplar tarafından devletin ya da siyasî iktidarın polisi olmakla eleştirilen polis, birçok ulus-devlette olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti’nde de genelde “devleti” topluma öncelikle için zaman zaman meşruiyet sorunu yaşamaktadır. Bu nedenle polis açısından “devletin mi, toplumun mu daha öncelikli olduğu”nun incelenmesi, polisin yaşadığı meşruiyet sorununa kalıcı çözüm üretilebilmesi açısından yararlı olabilir. Çünkü demokratik polislik burada gizlidir.

2 Bu eleştirilerin nedenleri, polisin devlet ile olan ontolojik ilişkisinde gözlenebilir. Bu husus ileride ele alınmıştır.

4. Bürokratik Devletin Polisi mi? Demokratik Devletin Polisi mi?

Polis, devlet tarafından ortaya çıkarılmıştır (Neocleous, 2013: 219). “Kamu güvenliğinden sorumlu devlet otoritesinin en görünür tezahürü” (AGİT, 2016: 9) olan polis, Osse (2015: 29) tarafından da ifade edildiği üzere etnik veya dinî açıdan çeşitlilik gösteren toplumsal grupların çıkarlarına hizmet etmek için değil, kamu yararına hizmet etmek için vardır. Herkesin haklarını özgürce kullanabildiği ve suçun oluşmadığı güvenli bir toplum temin etmek polisin nihai hedefidir (Ramsey, 2014: 12).

Devlet tarafından devlet adına toplumsal düzeni sağlamakla ve kamu yararına hizmet etmekle görevlendirilmiş ve bu uğurda yetkilerle donatılmış olması polisin devlete ile olan ilişkisini ortaya koyar. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin polisi için de geçerlidir.³ Nitekim Gönen vd. (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da, her şeyden önce Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin güvenliğine öncelik veren bir anlayışın, polisliğe ilişkin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının ve diğer mevzuatın neredeyse tamamında dikkat çektiği tespit edilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, “Devletin güvenliği”, “Devletin emniyet ve selameti”, “Anayasa ve kurumları”, “Cumhuriyetin nitelikleri”, “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü”, “Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığı”, “Devletin otoritesi” ve “Devletin nüfuzu” gibi ifadelerde öne çıkan “Devlet” vurgusu Türkiye Cumhuriyeti’nin polislik yasalarının ruhunda belirleyici bir unsurdur. Üstelik Türk polisinin mevzuatında bireysel ve toplumsal hak ve özgürlüklerin önemine yönelik düzenlemeler ile bunların korunmasına yönelik etkin yasal araçlar da bulunmamaktadır (Gönen vd., 2013: 69-72). Türkiye Cumhuriyeti’nin polis mevzuatındaki bu durum, polisin nazarında devletin topluma öncelikli olduğunun en somut göstergelerindedir.

Türkiye’de devletin ulus-devlet refleksi poli mevzuatında devletin öncelikli olmasının en temel nedenlerindedir. Dolayısıyla polis yasaları yapılırken ve gerektiğinde bu yasalar yeniden biçimlendirilirken ülkedeki kültürel çeşitliliğin bir tehdit unsuru olabileceğinin dikkate alınmamış olması mümkün değildir. Günümüzde dahi ulus-devletlerin toplumdaki kültürel çeşitliliğe karşı birbirinden farklı tutumlar takınmaları ve bazılarının çokkültürcü kamu politikalarından hassasiyetle uzak durmaları bunun kanıtıdır. Bu yüzdendir ki, Türkiye Cumhuriyeti polisi topluma rağmen devleti önceleyen bir kurum şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Bu zihniyeti besleyen de yakın zamana kadar hâkim olan bürokratik vesayet mekanizmasıdır.

3 Demokratikleşme süreçleri içerisinde değişim rotasına girmiş bulunsa da, Türkiye’de de polis, devleti topluma öncelemiştir. Bu konuda Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan çalışma önemli bulgular içermektedir.

Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan bir araştırmada, Türkiye’de toplumun gözünde polisin meşruiyet ve etkinliği algısı, polise duyulan güven, polisle işbirliği yapma eğilimi ve polisin ihlallerine gösterilen tolerans arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de kişilerin ideolojik, sosyo-kültürel ve siyasî kimlikleri ile duygusal bağlılıkları ve değerleri polisin temsil ettiği varsayılan ideoloji ve değerlerle örtüşüğünde polise duyulan güven artmaktadır. Türkler, Sünnîler, Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) tabanı ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) tabanı polise yüksek düzeyde güven duyduğunu ifade eden kesimlerdir. Kendilerini polisin ait olduğu sistemin parçası olarak görmeyenler ise polise daha az güven duymaktadırlar. Daha ziyade Halkların Demokratik Partisi (HDP) çizgisindeki Kürtler ile Alevîler gibi kendisini “sistemin dışında” hissedenlerin polise güveni düşüktür (Kırmızıdağ, 2015: 12).

Polis, her yerde olduğu gibi hızla demokratikleşen Türkiye’de de, yürütme organının (siyasî iktidarın) güvenliği sağlayan araçlarından biridir. Zira devlete hizmet etmek için kurulmuş olan polis, devletin gücünü kullanan siyasî iktidarın emrine girmek zorundadır. Farklı kültürel kimliklere bir arada yaşama imkânını sunan en iyi yönetim biçimi olarak demokrasi de güvenlik birimlerinin siyasî iktidarın emrinde olmasını gerekli görmektedir. Bunun aksi bir durum ise güvenlik birimlerinin otoriter eğilimler sergilemelerine sebep olabilir. Demokrasinin bir gereği olduğu için siyasî iktidarın emrine alınan polis kaçınılmaz olarak siyasî iktidarın ideolojisine hizmet ettiğinde, siyasî iktidarın görüşlerini ve ideolojisini benimsememiş olan toplumsal gruplarla polis arasında sorunlu ilişkiler gelişebilir. Zira farklı kültürel kimliklere mensup toplumsal gruplar siyasî iktidarın ideolojisine hizmet eden polisi “toplumun” değil, “siyasî iktidarın” polisi olmakla suçlarlar. Polisin meşruiyeti sorunu bu noktada ortaya çıkar. Ancak aslında bu bir meşruiyet sorunu değildir, öncelikle bir demokrasi sorunudur: Demokrasi gereğince siyasî iktidarın emrine giren güvenlik birimlerinin toplum tarafından “toplumun polisi” olmamakla eleştirilmeleri onların makûs talihidir. Polisin ve devletin meşruiyeti açısından baş edilmesi zor olan bu sorunla polisin demokratikliğine katkıda bulunacak çalışmalar gerçekleştirerek mücadele edilebilir. Polisin kültürel yeterlik düzeyini geliştirmek ise bu konuda atılacak etkili bir adım olabilir.

5. Polisin Kültürel Yeterliği

“Kültürel yeterlik” kavramının belirli bir tanımı yoktur (ncccurrricula.info, 2016). Buna karşın çeşitliliğe değer verme, kültürel öz-değerlendirme yapma, kültürel farklılıkların dinamikleriyle nedenlerini anlama, kültürel bilgiyi kurumsallaştırma ve çeşitliliğe uyum sağlama kültürel yeterliğin beş temel ilkesi (ctb.ku.edu, 2016) olarak kabul görmektedir.

Kültürel yeterliğin hem bireysel hem de kurumsal boyutundan söz edilebilir. Kültürel yeterlik, hem bireysel hem de kurumsal olarak, farklı kültürlerin toplum içindeki varlığına saygı gösterebilmeyi, tüm kültürlerin değerlerine, inançlarına, dinsel uygulamalarına, dillerine vb. karşı demokratik yaklaşımlar sergileyebilmeyi ve farklı kültürlerle mensup kişilerle bir arada yaşama becerilerine sahip olabilmeyi gerektirir. Kısacası kültürel yeterlik, demokratikliklerdir. Hem çokkültürlü ulus-devletlerin, hem de polisin toplumsal meşruiyeti için ise temel şarttır.

Kültürel yeterlik özellikle kimlik siyasetlerinin kolaylıkla taraftar bulabildiği ve çokkültürlü ulus-devletlerin meşruiyetlerinin tartışılması için gerekli zeminlerin kolaylıkla oluşabildiği günümüz koşullarında birlik ve bütünlüğünü korumak isteyen devletler açısından önem kazanmış durumdadır. Bu nedenle çokkültürlü ulus-devletlerin kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş demokratik vatandaşlar ve memurlar inşa etmeye ihtiyaçları vardır. Çünkü çokkültürlü ulus-devletlerin kendi toplumları nezdindeki meşruiyetleri, kişilerarası ilişkileri ve vatandaş-devlet ilişkilerini istendik şekilde düzenleyebilme yetilerine bağlıdır. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş demokratik vatandaşların ve memurların farklı kültürlerle mensup vatandaşlara yönelik olumlu tutumları ve demokratik davranışları sayesinde toplumsal sorunların ortaya çıkmasının engellenebilmesi mümkündür.

Kültürel yeterlik düzeyinin gelişmiş olması, devlet adına güç kullanma yetkisine sahip olan polis için özellikle elzemdir. Çünkü yerleşik kültürel değerlere ve topluma karşı otoriter polislik anlayışı günümüzde onay görmemektedir. Gönen vd. (2013) tarafından yapılmış olan çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin polis yasalarının devlet merkezli olduğu ve toplumu bir "tehdit" olarak algılayan düzenlemeler içerdiği sonucuna da ulaşılmıştır. İncelenen polis yasalarındaki "düzen" tanımı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren "makbul ve uyumlu vatandaş" inşa etmeye çalışan, oldukça "otoriter" ve "ataerkil" bir zihniyete ilişkin izler taşımaktadır. Yasalardaki bu düzen devlette hâkim olan ideolojik, ahlâkî ve iktisadî normlar çerçevesinde şekillenen ve dolayısıyla toplumun çeşitli kesimlerini "ötekileştiren" ve sıklıkla da "suçlulaştırılan" bir düzen tanımıdır. Mevcut yasalardaki bu düzen tanımının, istisnaî hal tanımları ve muğlak ifadeler kullanılmasıyla, Türkiye toplumunun farklı kesimleri arasında ayırım gözetilmesine imkân sağladığı, toplumun çeşitli kesimlerinde mağduriyet yarattığı ve kişi hak ve özgürlüklerine aykırı uygulamalara imkân sağladığı gözlemlenmektedir (Gönen vd., 2013: 74).

Polis yasalarındaki düzen tanımına uygun davranmayan vatandaşların devletin kurmak istediği düzene karşı birer "tehdit" olarak algılandığı, "mak-

bul düzen”e ilişkin vurguların kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasından ziyade bürokratik devlet mekanizmasının otoritesini ve güvenliğini koruma amaçlı olduğu söylenebilmektedir (Gönen vd., 2013: 74). Bu durum karşısında polisin farklı kültürel kimliklere karşı tarafsız ve olumlu şekilde yaklaşması zorlaşmaktadır. Çünkü Ergut (2001: 70) tarafından da ifade edildiği üzere, kültürel çeşitliliğin belirli bir düzeyi aşması, dünyadaki tüm polis sistemleri için baş edilemez bir sorundur. Toplumda kültürel açıdan çeşitliliğin varlığı polis açısından düzensizliğe neden olabilecek bir sorun olarak algılanabilmektedir. Bu nedenle polisin kültürel yeterlik düzeyini geliştirebilmek çok kolay olmayabilir. Polis kültürünü incelemek ve bu kültürün polisin toplumdaki kültürel çeşitliliğe yaklaşımına etkisini ortaya koymak ise hedefe ulaşılmasına katkı getirebilir.

6. Polis Kültürünün Kültürel Çeşitliliğe Etkisi

Polis bireysel olarak kültürel çeşitlilik karşısında olumlu tutumlara sahip olsa da, diğer polislerin ve yönetici/idareci polislerin aynı tutumlara sahip olmamaları, polisin kültürel çeşitlilik karşısında olumlu davranışlar sergilemesini engelleyebilir. Çünkü polislikte hiyerarşi çoğunlukla demokratikliğe izin vermez. Üstler müsaade etmediği sürece astların kültürel yeterlik düzeylerinin gelişkin olmasının bir anlamı bulunmaz. Kısacası, polis kültürü ve alt-kültürü polisin kültürel çeşitliliğe yönelik olumsuz tutumlarının ve davranışlarının temel belirleyicilerden biridir.

Çeşitli kültürel kimliklere sahip toplumsal grupların polise ilişkin olumsuz algıları ve davranışları da, doğal bir sonuç olarak polisin toplumdaki farklı kültürel kimliklere ve toplumsal gruplara yaklaşımına etki eder. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş olsa da, polisin bu gibi durumlarda sınırsız hoşgörü ve sabır içerisinde hareket etmesi mümkün olmayabilir. Bireysel olarak polisin hoşgörülü ve sabırlı yaklaşımlar sergileme isteği bulunsa da, polis kültürü ve kurumsal yaklaşım bu kişisel yaklaşımların sürekliliğine engel olabilir. Kısacası, çeşitli toplumsal gruplar tarafından ülkenin yönetiminde benimsenmiş olan ideolojinin askerleri olarak etiketlendiğinde ve haksız şekilde eleştirildiğinde polisin kültürel çeşitlilik karşısında olumlu yaklaşımlar içinde bulunması mümkün olmayabilir.

Yasaların toplumda yerleşik hale gelmesi için polis tarafından icra edilen görevler de kimi zaman polisin kültürel çeşitlilik karşısında olumsuz yaklaşımlar geliştirmesine neden olur. Çünkü devletin yönetimini elinde bulunduranların (siyasî iktidarların) benimsemiş olduğu ideolojinin yol göstericiliğinde hazırlanan bazı yasalar siyasî iktidarların değerlerini ve tercihlerini yansıtır. Şayet bu yasalar toplumdaki “kültürel çeşitliliği yok

sayan” ve hatta “tehlikeli bulan” bir anlayışı içerirlerse, yasalara aykırı davranışlar nedeniyle oluşabilecek toplumsal düzensizliğe karşı görev yapan polis ile toplumsal gruplar karşı karşıya gelebilir. Bu durumda düzeni koruması için devlet tarafından görevlendirilmiş olan polis, toplumdaki kültürel gruplar tarafından “kültürel çeşitliliği yok sayan” ve hatta “tehlikeli bulan” konumuna da yerleştirilebilir. Kendisine yönelik olumsuz algılardan etkilenen polis bir sonuç olarak kültürel çeşitlilik karşısında olumsuz yaklaşım sergilemeyi devletin bütünlüğü için vazgeçilemez önemde görmeye başlayabilir. Kısacası, kültürel çeşitliliği tehlikeli bularak daha devletçi yaklaşımlar sergilemeye özverili şekilde yöneldiğinde polis kültürel çeşitlilik karşısında tahammülsüzleşebilir.

Yasaların işlerini yapmayı engellediğini düşündüğü durumlarda polisin işi kılıfına uydurma yoluna başvurması da polisi toplum ile karşı karşıya getirebilen başka bir durumdur. Böyle durumlarda çoğunlukla hukukun gözetilememesine bağlı olarak, toplumun ve polisin birbirlerine karşı olumsuz tutumları gelişebilir. Polis toplum tarafından çeşitli sıfatlarla etiketlendiğinde, etiketlenme durumu polisin gelecekteki davranışları üzerinde belirleyici olur. Kısacası, kültürel çeşitliliğe karşı istemeden de olsa olumsuz yaklaşımlar sergilediği için toplum tarafından etiketlenen polis, farklılıklara karşı olumsuz yaklaşımı kişiliğinin ayrılmaz bir parçası haline getirebilir.

Polisin bazı durumlarda anında çözüm üretmesini gerektiren durumlar da polis-toplum ilişkilerindeki algılara etki etmektedir. Polislik mesleğinin bazı zorlukları nedeniyle, bazı durumlarda polis tarafından verilen kararların “tarafli” olması olasılığı vardır. Polisi toplum ile bazen karşı karşıya getiren de, “tarafli olduğuna inanılan kararları”dır. Kısacası, polislik mesleğinin kendine özgü zorlukları karşısında özgün çözümler üretmek zorunda kalan polis kaçınılmaz olarak bir savunma mekanizması geliştirerek kültürel çeşitliliğe değer vermemeye başlayabilir.

Polisin toplumdaki kültürel çeşitliliğe ya da kendi kültürel kimliğiyle uyuşmayan kültürel gerçekliklere karşı objektif olmayı başarabilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne olan güçlü inançları ve tutumları polisin tüm toplumsal gruplara karşı sınırsız bir hoşgörü içinde bulunmasına izin vermeyebilir. Çünkü toplumda muhafazakârlığın, milliyetçiliğin ve dinî değerlere bağlılığın Türkiye Cumhuriyeti Devleti polisinin genel kimliğini yansıttığına ilişkin yerleşmiş bir yargı bulunmaktadır. Belki de demokratik polislik uğrunda en önemli engel polisin bu kimliğidir. Ancak aynı zamanda bu kimlik hem kurum olarak polisin, hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin toplumsal

meşruiyeti karşısındaki en önemli engellerden biri olabilir. İşte bu nedenle sınırları içinde büyük bir kültürel çeşitlilik barındıran Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde demokratik polisliğe ihtiyaç vardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti polisi demokratiklik içeren yeterliklerle donatılamazsa, polis kültürünün ve alt-kültürünün sözü edilmiş olan özellikleri ve etkileri nedeniyle, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin meşruiyetine olumsuz etkide bulunabilecektir.

Ergut (2001: 70), kültürel farklılıkların yoğun olarak yaşandığı ortamlarda polisin tahakküme dayalı yönünün uzlaşmaya dayalı yönüne baskın çıkacağına iddia eder. Koca (2013a: 162-164) bunun polis teşkilatının yeterince demokratik olmaması ile ilgili bir durum olduğunu, demokratikliği bir tür tehdit ve otoritenin sarsılması durumu olarak değerlendiren polis yöneticilerinin statülerini ve saygınlıklarını korumak uğruna demokratiklik taleplerini bir şekilde cezalandırdıklarını ifade eder. Ancak bunlara rağmen demokratik davranışlar kazandırmak suretiyle polisin uzlaşmaya dayalı yönünü güçlendirme çabası uzak durulamaz. Zira polisin toplumun geniş kesimleri tarafından meşru kabul edilmesinin yolu polisin demokratikliğinden geçmektedir. Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere, polisin meşruiyeti sorunu aslında öncelikle bir demokrasi sorunudur.

Türkiye çokkültürlü bir ülkedir. Türkiye'de polisin kültürel yeterlik düzeyinin gelişkin olması ve buna bağlı olarak demokratik yaklaşımlar sergilemesi kültürel çeşitlilik krizinin neden olabileceği sorunların önüne geçilebilmesi için elzemdir. Çünkü Türkiye'de farklı coğrafyalarda farklı kültürel kimliklere mensup toplumsal gruplar bulunmaktadır. Bu toplumsal grupların inançları, değerleri, algıları, tutumları, ideolojileri, siyasî düşünceleri vb. birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir. Bu gerçeklik karşısında güvenlik hizmetlerinde demokratikliğin önemsenmeyerek merkezî yönetim anlayışıyla sunulması sakıncalar taşımaktadır. Farklı kültürel grupların yaşadığı coğrafyalarda toplumu tanıyan ve toplumsal düzenin sürekliliğini sağlayabilmek için kimi zaman özgün çözümler bile geliştirilmiş olan polisin profesyonelliğinin merkezî yönetim anlayışı uğruna görmezden gelinmesi bu nedenle riskler içermektedir. Çünkü polis-toplum çatışması potansiyeli taşımaktadır. Bir başka ifadeyle, polislik hizmetlerinde merkezî yönetimin ağırlığının her daim hâkim olması Türkiye'nin kültürel çeşitliliği karşısında polislik hizmetlerinin etkili şekilde sunulmamasına neden olabilir. Bu durum polisin meşruiyetinin tartışılmasına da yol açar.

Coğrafya, kültür, özgün koşullar vb. gerçekleri gözetilmeksizin ne yapması gerektiği konusunda polise merkezden talimat vermek yerine, neyin na-

sıl yapılmasının daha uygun olacağı konusunda yerel polis yöneticilerine görüş sorarak onlara karar verme yetkisi tanımak⁴ polis-toplum ilişkilerinin meşruiyet temelinde sağlıklı şekilde gelişmesine katkıda bulunabilecek nitelikte yönetim stratejileri olabilir. Polisin kültürel yeterlik düzeyinin geliştirilmesi zaten bunu gerektirir.

7. Demokratik Polislik: Zorunluluklar, Ölçütler, Engeller

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) (2016: 54) ulus-devletlerde etnik ve kültürel açıdan farklılıklar gösteren toplumsal gruplar arasında yaşanan gerilimlerin toplumsal yapı için ciddi bir tehdit olduğunu tespit etmekte, polisin bu tür durumlarda tüm toplumsal gruplara karşı mutlak bir adalet duygusuyla tarafsız biçimde hareket etmesinin önemine işaret etmektedir. Burada dikkat çekilen husus polisin demokratikliğidir. Demokratik polislik sayesinde ulus-devletlerin toplumsal gerilimlerle başarılı şekilde mücadele edebileceğine vurgu yapılmaktadır.

Polisin kültürel çeşitliliğe yönelik olumlu yaklaşımlarının en önemli belirleyicilerinden biri, demokrasinin varlığıdır. Siyasî otoritenin emrinde olan/olması gereken polisin kültürel çeşitlilik karşısında siyasî otoritenin demokratikliği oranında demokratik olabileceği hususu, polisin meşruiyeti sorununun aslında bir demokrasi sorunu olduğu iddiası savunulurken ifade edilmişti. Bu nedenle toplumdaki kültürel çeşitliliği sakıncalı bulan ve tek-kültürcü politikaları önemli gören siyasî otoritenin emri altındaki polisin demokratikliği tartışılabilir bir demokratikliktir. Daha net bir ifadeyle, polisin demokratikliği ülkedeki demokrasi kültürüyle ilişkilidir ve kendisini en temelde siyasal yapının demokratikliğinde gösterir. Osse (2015: 28) tarafından da ifade edildiği üzere, devlet sisteminin demokratik değerleri benimsemediği hallerde polisin demokratik değerleri savunması pek olanaklı değildir. Yani toplumdaki siyasî ve kültürel gerçeklikler polisliği şekillendirmektedir. Polis, polislik yaptığı toplumun içinden geldiğinden, devletin toplumsal gruplara yönelik yaklaşımını benimser. Devlet, toplumsal gruplara yönelik olumsuz tutumlar içinde olursa, polisin toplumsal gruplara yönelik tutumları da olumsuz olabilir (Osse, 2015: 28). Nihayetinde bu durum polisin toplumsal meşruiyetine etki edebilir. İşte bu nedenle demokratik polislik temelde bir demokrasi sorunudur.

Demokratik polisliğin temel niteliklerinden biri, polislik hizmetlerinin toplumun rızası dâhilinde gerçekleştirilmesinin gerekliliğidir. Polis her

4 Bu cümle, güvenlik hizmetlerinin yerleştirilmesi gerektiğini ifade eden bir cümle olarak okunmamalıdır. Hem bu cümle, hem de çalışmanın bütünü asıl olarak güvenlik hizmetlerinin meşruluğunun güvenlik hizmetleri yerleştirilmeden daha etkili şekilde sağlanabileceği savı üzerine kurulmuştur.

zaman toplumun polise destek olmasını sağlamaya çalışmalıdır. Bunu başarabilmek için polis, operasyonlarına şeffaflık kazandırmalı, toplum ile arasında iletişim ve karşılıklı anlayış tohumları ekmelidir. Bunu yapmazsa, topluma duyarlı bir şekilde hizmet etmek yerine, hizmetlerini topluma dayatmış olacaktır. Suç ve polis operasyonları hakkındaki raporların kamuoyuna sunulması, halkın polisten hizmet talep edebilmesi için mekanizmalar oluşturulması, suç ve güvenlik sorunlarının açıkça tartışılabilmesi için ortamlar yaratılması ve toplum destekli bir politika benimsenmesi demokratik polislik kapsamında polisin izleyeceği şeffaflık ve iletişim tedbirleri arasında yer almaktadır (AGİT, 2016: 45-46). Bu yönüyle demokratik polislik polisin eylemlerinden ötürü hukuka, devlete ve hizmet ettiği tüm topluma karşı hesap verebilir olmasını gerektir (AGİT, 2016: 62). Ancak demokratik rejimlerdeki demokratik kontrol mekanizmalarının demokratik polisliği yerleşik hale getirmek için yeterli olmadığını söyleyen Stone ve Ward (2000: 13), demokratik uygulamaları destekleyen ve demokratik yönetime değer veren bir “sivil kültür”ün demokratik polisliğin yerleşik hale getirilmesi için önemli bir koşul olduğunu ifade ederler.

Demokratik polisliğin birçok göstergesi vardır. Bu göstergelerden biri, halkın ihtiyaç duyduğunda polise rahatlıkla ulaşabilmesidir. Kaza, suç veya başka acil durumlar söz konusu olduğunda polis halkın ihtiyaçlarına yeterli bir şekilde yanıt verebildiğinde demokratik polisliğin varlığından söz edilebilir (AGİT, 2016: 46). Polisin önüne gelen sorunlar, bu sorunların toplumun hangi kesimlerinden geldiği ve polisin bu sorunlara nasıl yanıt verdiği vb. gibi hususlar da demokratik polislik uygulamalarının ne oranda benimsenmiş olduğuna dair net göstergelerdir (AGİT, 2016: 19). Bunun gereği olarak polis, tüm vatandaşları cinsiyet, ırk, renk, dil, din, görüş, etnik köken vb. ayrımı gözetmeksizin eşit bir şekilde korumakla yükümlüdür (AGİT, 2016: 27). Toplumun çeşitli kesimleriyle çeşitli nedenlerle iletişime girdiğinde bazı toplumsal gruplara karşı ayrımcılık içeren farklı yaklaşımlar sergilememesi ve tarafsızlığını yitirmemesi (AGİT, 2016: 50-51) beklenir ki, bu demokratik polisliğin önemli bir gereğidir. Bayley (2001: 14)’e göre bu polis gerekli hallerde devletin otoritesini halkın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek şekilde kullandığında devletin meşruiyetine katkıda bulunur. Bu durum demokratik polislik ile devletin meşruiyeti arasındaki güçlü ilişkiyi açıkça göstermektedir.

Demokratik polisliğin önünde baş edilmesi gereken önemli engeller de vardır. Çokkültürlü ülkelerdeki polisin militarist yapısı bu engellerin başında yer alır. Demokratik ilkeler gereğince yönetilemediği için toplumsal gerilimlerin sıklıkla yaşandığı çokkültürlü ülkelerde polisin gerilimlerin kaynağı olarak gördüğü toplumsal gruplara karşı olumsuz tutumlar geliş-

tirmesi ve onları militarizmin ihtiyaç duyduğu “iç düşmanlar” olarak etiketlemesi demokratik polisliğin önündeki en önemli engellerdendir.

Demokratik polisliğin önündeki engeller arasında demokratik olmayan polis eğitimi de önemli yer tutmaktadır. Militarist kültürün etkisinde kalarak süregiden demokratik olmayan polis eğitimleri, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü temel hedef olarak benimseyen polisin toplumsal meşruiyet için tezat teşkil eden kültürünün hazırlayıcılarındandır. Polis eğitimlerinin kültürel çeşitliliğe uyumlu demokratik değerler gereğince yapılandırılması suretiyle demokratik polislik uğrunda önemli adımlar atılabileceği ise çok açıktır.

Polis adaylarının eğitimi kadar seçimi de demokratik polislik uğrunda başarılması gereken bir zorunluluktur. Avrupa Konseyi Polis ve İnsan Hakları Çalışma Grubu (AKPİHÇG) tarafından, nüfusun sahip olduğu çeşitliliğin polis teşkilatında temsil edilmesi demokratik polislik için önemli bir ilke olarak görülmektedir. Buna göre farklı kültürel kimliklere mensup kişilerin polislik hizmetlerinde görevlendirilmesi, böylece toplumun çeşitli kesimlerinin polis teşkilatında belli yüzdelerle temsili (AKPİHÇG, 2006: 19) sayesinde demokratik polisliğin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bir başka ifadeyle, “polisin kompozisyonunun nüfus yapısının çeşitliliğini yansıtması” (AGİT, 2006: 5) etnik çeşitliliğin bulunduğu ülkelerde demokratik polislik için önemli görülmektedir. AGİT (2016: 55)’e göre böyle bir bütünleşme sadece toplumsal güvenin oluşmasına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda polise çokkültürlü bir ortamda çalışırken gereken bilgi ve becerileri de sağlar. Nihayetinde ait olduğu toplumsal gruplar ile uyumlu ilişkiler geliştirebilme yeterliğine sahip polisler sayesinde hem polis kurumunun hem de devletin meşruiyeti sağlanır.

Yerel dilleri konuşabilen kişilerin polis olmalarının sağlanması suretiyle, farklı toplumsal gruplarla kendi dillerinde iletişim kurulmasının mümkün olması (AGİT, 2006: 7) da Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından etnik çeşitliliğin bulunduğu ülkelerde demokratik polislik için tavsiye edilmektedir. Polisin yerel sorunlara halkla işbirliği yaparak çözüm üretmesinin desteklenmesi (AKPİHÇG, 2006: 35) de Avrupa Konseyi tarafından önemli görülen bir başka demokratik polislik ilkesidir. Bu sayede halkın polise desteği sağlanabilir ki, toplumsal düzenin tesisi kolaylıkla başarılabilir. Polis-toplum ilişkisindeki sorunlu alanlar bu sayede kolaylıkla aşılabılır.

Çokkültürlü bir ülke olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde polisin toplumsal gruplarla olumlu ilişkiler geliştirmesine katkıda bulunabilecek nitelikteki tüm düzenlemeler demokratik polislik için önemlidir. Toplumsal

grupların dillerini konuşabilen,⁵ onlarla olumlu ilişkiler geliştirmeye istekli, onların kültürlerini dışlamayan ve onları militarist mantık gereğince “iç düşmanlar” olarak görmeyen polisler devletin yaşayabileceği meşruiyet sorununu önleyebilme imkânına sahip olabilirler. Bu noktada demokratik polisliğin özellikle ulus-devletlerde millî kimliğin sınırlar içerisindeki toplumsal gruplar tarafından benimsenmesine katkıda bulunabilecek güvenlik odaklı bir yönetim stratejisi olduğu söylenebilir.

8. Demokratik Polislik İçin Polis Eğitiminde Kültürel Yeterlik

Toplumun tüm kesimlerine adil ve demokratik iç güvenlik hizmeti sunmak devletin görevidir. Devlet bu görevini polise kültürel yeterlik kazandırmak suretiyle başarabilir. Polis toplumun kültürel çeşitliliği karşısında kültürel açıdan yeterli hale getirildiğinde –şayet gerekli diğer koşullar oluşturulabilmişse- toplumsal düzeni başarılı şekilde sağlayabilir. Daha açık bir ifadeyle, toplumsal düzenin istendik şekilde sağlanabilmesi için kültürel yeterliği gelişmiş polise ihtiyaç vardır. Zira bu yeterlik polisin algı ve tutumlarını etkileyerek davranışlarını yönlendirir. Böylece polisin demokratikliği sağlanabilir.

Polis ile toplum arasındaki ilişkilerin zayıf olması durumunda polis ihlalleri ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Zayıf ilişkilerden dolayı toplumun polis ihlallerine toleransı azalmaktadır. Rutin uygulamalarda bile ihlâl şüpheleri artmaktadır. Polise olan güvenin yüksek olduğu toplumsal kesimlerde ise, ciddi ihlâllere bile daha fazla tolerans gösterildiği gözlenmektedir. İhlâl şüphelerinin toplum ile polis güçleri arasındaki uçurumu gittikçe daha da derinleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda, toplum ile polis arasındaki güven ilişkisinin güçlendirilmesi gerekliliği daha da önemli hale gelmektedir (Kırmızıdağ, 2015: 17). Aksi halde polis, toplum tarafından, meşruiyet ölçeğinde sorgulanır ve polisin toplum destekli polislik vb. çalışmalarında hedeflenen başarıyı elde etmesi zorlaşır. Üstelik polisin yerel yönetimlerin emrinde görev yapması gerektiğine ilişkin fırsatçı söylemlerin ve çeşitli çalışmaların olgunlaşması sonucunda ulus-devlet daha güçlü şekilde yıpratılmaya çalışılır. Kısacası, ulus-devletin polise verdiği yetki ulus-devlet için meşruiyet sorununun temel kaynağı haline gelir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti çokkültürlü bir devlettir. Siyasî iktidarın emrinde olan polis Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ndeki farklı kültürel kim-

5 Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bazı şehirlerde görev yapan polislerin halk ile daha iyi iletişim kurabilmeleri için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından onaylı Kürtçe kurslarına alınmaları ve bu kurslarda Kürtçe öğrenmeye istekli polis memurları bulunması (bkz. www.ensonhaber.com, 2012; www.ensonhaber.com, 2013), demokratik polislik kapsamında atılmış etkili bir adım olarak değerlendirilebilir.

liklere mensup toplumsal gruplara karşı gerçekleştirilen müdahalelerde çoğunlukla aynı fikirde olmanın sağladığı duygusal heyecanla veya gönül rızası olmaksızın rol oynamıştır. Ancak bu kültürel gruplara yönelik polis müdahaleleri kimi zaman polisin ve devletin meşruiyetini zedelemiştir. Üstelik günümüzde bile bu kültürel grupların hâlihazırdaki olumsuz polis algısında bu müdahalelerin etkisi gözlenmektedir.

Polis hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ndeki bazı toplumsal gruplar tarafından halkın değil, bürokratik devletin polisi olmakla ve hâkim resmî ideolojiyi ve onun dayattığı hayat tarzını ve kültürünü savunmakla suçlanmaktadır. Toplumun tüm kesimlerine aynı hizmeti sunmakla yükümlü bulunan polisin meşruiyeti, bu nedenle, toplumun bazı kesimlerinde hâlâ düşük seviyededir. Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan çalışma bu konuda önemli bulgular içermektedir. Bu sorun, devletin meşruiyetine etki edecek kadar önem içeren bir sorundur. Bu sorun polisin meşruiyetini arttırmaya yönelik demokratik kamu politikalarının polis eğitim birimlerinden itibaren etkililik sağlayacak şekilde üretilmesiyle çözüme kavuşturulabilir.

Polisin toplumsal düzeni sağlama ve suç ile başarılı şekilde mücadele etme konusundaki başarısı, millet olma fikrinde birleşmeyi başarmış olan çeşitli kültürel grupların polise ilişkin meşruiyet değerlendirmesinde yeterli bir ölçüt olabilir. Ancak çokkültürlü toplumlarda polisin bu konulardaki başarısı polisin meşruiyeti için yeter şart olarak kabul görmeyebilir. Ulus-devlet çatısı altında farklı kültürel kimliklere mensup olarak yaşayan gruplar değerlerine devlet ve devlet gücünü kullanan memurlar tarafından gerekli saygının gösterilmediğini gördüklerinde bir millet fikri etrafında birleşme duyguları zedelenebilir. Bu nedenle devlet hem yasal düzenlemeler gerçekleştirmek, hem de memurlarının tutumlarını ve davranışlarını yönetmek suretiyle bu sorunla başa çıkmayı önemli görmelidir. Örneğin, daha önce de ifade edildiği üzere, kültürel yeterlik düzeyi gelişkin vatandaşlar ve memurlar yetiştirmelidir. Polis, bu memurların en önemlilerinden biridir. Çünkü polis toplumun tüm kesimlerine çeşitli hizmetler sunmaktadır. Kısacası, polisin kültürel yeterliğini geliştirerek onu demokratikleştirmek, demokratik devlet yapısını pekiştirip millî bütünlüğün korunmasına katkıda bulunacak önemli bir stratejidir.

Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş olan polis otoriter yaklaşımlara ihtiyaç duymadan polislik hizmetlerini gerçekleştirebilir. Polis toplumda bu sayede saygı gördüğünde ise polislik hizmetlerine toplumun desteği önemli ölçüde sağlanır. Toplum ile karşı karşıya gelmediğinde ve topluma tüm farklılıkları ile uyum sağlayabildiğinde polis, görevini daha başarılı şekilde icra etme imkânına sahip olur. Bu yöndeki kazanımları hedefleyen

eğitim-öğretim faaliyetleri eğitim süreçlerinde polis adayları ve hizmet-içi eğitimlerle desteklenen polisler için ilgi çekici nitelikte olur.

Ancak hem hizmet öncesinde hem de hizmet sürecinde poliste kültürel yeterlik geliştirmeye yönelik çalışmalar bazı riskler de taşımaktadır. Poliste farklı kültürlere saygı geliştirmek için eğitim programlarında ve hizmet süreçlerinde yapılacak düzenlemeler, eğitim kurumlarında ve hizmet alanlarında polisler arasında çeşitli konularda çatışmalar yaşanmasına yol açabilir. Astlar ile üstlerin kültürel çeşitliliğe yönelik yaklaşımları, polislerin etnik kimlikleri, polislikteki demokratiklik ve polis kültürü bu çatışmaların nedeni olabilir. Üstler açısından otorite kaybı yaşanabilir. Hatta bu çatışmalar polis adaylarının ve polislerin vatandaşlık algısını olumsuz yönde etkileyebilir. 1980 öncesindeki Pol-Der ve Pol-Bir benzeri örgütlenmeler polis teşkilatı içinde yeniden ortaya çıkabilir. Kimlik siyaseti yapan gruplar faaliyetlerini polis üzerinde odaklayarak iç güvenlik hizmetlerinin başarısızlığını sağlamaya çalışabilirler.

Yakın zamanlara kadar Türkiye’de kültürel çeşitliliğin ifade edilmesini dahi tehlikeli bulan bir anlayış devlet yönetiminde ve bazı toplumsal kesimlerde yıllarca hâkim olmuştur. Tekçi ve inşacı ulus-devlet refleksleri nedeniyle kültürel çeşitlilik millî bütünlüğu tehdit eden bir unsur olarak algılanmıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılına yaklaşılrken farklılıkları yok sayan anlayışın millî bütünlüğün tüm unsurlarla birlikte sağlanmasına katkıda bulunmadığı görülmektedir. Polisin hem kendisinin hem de devletin meşruiyetinin sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunacak şekilde demokratik polislik faaliyetleri gerçekleştirmesi artık önem arz etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde toplum siyasetle daha fazla ilgilendikçe ve politikleştikçe kişiler ve kurumlar diğer kişileri ve kurumları ideolojik, siyasî ve kültürel kimlikleriyle değerlendirmeye başlamışlardır. “Biz” ve “onlar” söylemleri etrafında ötekileştirmeler ve kutuplaşmalar artmıştır. Demokrasi söylemleri içerisindeki meşruiyet arayışlarında devletin ve polisin meşruiyeti özellikle dikkat çekmiş, ancak bu konuda toplumun her kesimini tatmin edecek bir cevap üretilememiştir. Çünkü demokratik bir yapı içerisinde genel bir siyasal aidiyet oluşturulmasında yaşanan sorunlar nedeniyle toplumdaki ideolojik/siyasî bağlılıklar, kültürel aidiyetler vb. neyin meşru olduğunu belirsizleştirmektedir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti’nde devletin ve polisin meşruiyeti sorunu güvenlik hizmetlerinde demokratik polisliğin yerleşmesine katkıda bulunacak kamu politikalarıyla aşılabilecektir. Ancak bu kamu politikaları oluşturulurken polislik eğitimi önemli görülmelidir.

9. Türkiye’de Demokratik Polislik Eğitimi: Fırsatlar ve Güçlükler

Türkiye’de polis eğitimi konusunda yetkili tek kurum Polis Akademisi’dir. Polis Akademisi 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu’nun 18.maddesi gereğince orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere 06 Kasım 1937 tarihinde “Polis Enstitüsü” adı altında kurulmuştur. Kurulduğu yılda bir yıl süreli olarak öngörülmüş olan Polis Enstitüsü’ndeki eğitim süresi 1940 yılında iki, 1962 yılında üç, 1980 yılında ise dört yıla çıkarılmıştır. 06 Aralık 1984 tarihinde yürürlüğe giren 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu’yla ise Polis Enstitüsü’nün adı “Polis Akademisi” olarak değiştirilmiştir. Bu Kanunla Polis Akademisi orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere dört yıllık lisans düzeyinde eğitim-öğretim veren bir yüksek öğretim kurumu haline getirilmiştir. 1938 yılında kurulmuş olan ve lise düzeyinde yatılı eğitim veren Polis Koleji ise bu kurumun öğrenci kaynaklarından biri olarak yıllarca işlev görmüştür (www.pa.edu.tr, 2016; 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu).

Polis Akademisi 09 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe girerek 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu’nu yürürlükten kaldırmış olan 4652 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu ile “Polis Üniversitesi” anlayışıyla bir kez daha yapılandırılmıştır. Bu Kanunla Polis Akademisi bünyesinde orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere lisans düzeyinde 4 yıl süreli eğitim-öğretim ve uygulama yapan Güvenlik Bilimleri Fakültesi ile polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere ön lisans düzeyinde iki yıl süreli eğitim-öğretim ve uygulama yapan Polis Meslek Yüksek Okulları kurulmuştur. Mevcut polis okulları Polis Meslek Yüksek Okulları’na dönüştürülmüş, bu okulların bazılarında eğitim-öğretime Polis Meslek Yüksek Okulları’nda eğitim-öğretim başlayıncaya kadar devam edilmiştir (www.pa.edu.tr, 2016; 4652 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu).

2005 yılına gelindiğinde 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu’na 5336 sayılı Kanun’la eklenen Ek 24.madde gereğince Emniyet Teşkilatı’nın polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere Polis Meslek Eğitim Merkezi (PO-MEM) adında yeni bir polis okulu daha kurulması kararlaştırılmıştır. Bu okullar Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı’na bağlanmıştır. Herhangi bir lisans programından mezun olan kişiler bu okullarda verilen altı aylık polislik eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra polis olarak görevlendirilmişlerdir. Böylece Emniyet Teşkilatı’nın polis memuru ihtiyacı iki farklı birimden -Polis Akademisi’ne bağlı Polis Meslek Yüksek Okulları’ndan ve Eğitim Daire Başkanlığı’na bağlı Polis Meslek Eğitim Merkezlerinden- karşılanır olmuştur.

Türkiye'deki polislik eğitiminin tarihsel süreci incelendiğinde, militarist karakter taşıdığı görülmektedir. Ortaokulu bitiren öğrencilerin küçük yaşlarda iken yatılı olarak Polis Koleji'ne alınmaları ve lise düzeyindeki bu eğitimin ardından Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nde yatılı eğitimlere devam etmeleri polislik için öngörülmüş olan militarist karakterin bir göstergesidir. Ancak Çolak (2014; 2015a; 2015b) tarafından ifade edildiği üzere, bürokratik zihniyeti daha fazla ön plana çıkaran ve daha militarist bir perspektifle polis amiri ve memuru yetiştiren bu kapalı polislik eğitimleri polis adaylarının toplum ile bağımlı zayıflatmakta ve demokratik bir rejimde sivil değerleri içselleştirmiş polis yöneticileri yetiştirilmesini engellemektedir.

Türkiye'de polislik eğitimlerinin militarist karakterinin güçlü izleri Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Eylül 1980'de gerçekleştirdiği askerî müdahale sonrasındaki askerî yönetim etkisinde 1984 yılında yürürlüğe giren 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu'nda da açıkça görülmektedir. Çünkü bu dönemde de, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından çeşitli dönemlerde yapılageldiği üzere, devleti millet karşısına konumlandıran bir anlayış her alanda etkili olmuştur. Bu refleksler polislik eğitimlerine ilişkin mevzuata da etki etmiştir. Nihayetinde polislik eğitimleri 2015 yılına gelene kadar bürokratik vesayetçi ve militarist unsurlardan arınmamıştır.

2015 yılına gelindiğinde ise Polis Akademisi Türkiye'nin hızla demokratikleşme sürecinin gereği olarak önemli bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. 27 Mart 2015 tarihinde kabul edilen 6638 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yeniden yapılandırılmış olan Polis Akademisi şu anda Türkiye'de polisin hem hizmet-öncesi hem de hizmet-içi eğitiminde yetkili tek kurumdur. Polis Akademisi'ndeki geniş çaplı bu düzenleme ve reform, demokratik polislik hedefini önceleyen ve polislik ile ilgili çalışmalarını demokratik ilkeler gereğince sürdüren bir anlayış ile yapılmaya çalışılmıştır.

Polis eğitimindeki reform çalışmalarının üç temel nedeni bulunmaktadır (Çolak, 2015a). Buna göre, reform öncesindeki polislik eğitiminin çok dağınık bir sistemde işleme ve o polislik eğitiminin çok pahalı olması reform çalışmalarını gerekli kılan iki önemli nedendir. Diğerleri ise, polis eğitiminin Türkiye'nin demokratik gelişmişlik düzeyiyle uyumlu olmamasının sonucu olarak bürokratik devleti önceleyen, kendisini toplumdan ayrı gören ve sivil siyasî otoritenin üstünlüğüne inanmayan polisler yetiştirmesidir (Çolak, 2015a). 62. Türkiye Hükümeti'nin İçişleri Bakanı Efkan Âlâ (2014) da, Türkiye Büyük Millet Meclisi 2015 yılı Merkezi Yönetim Büt-

çe Kanunu Tasarısı Genel Kurul görüşmelerinde İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerine yaptığı konuşmada Polis Akademisi'ndeki bu reform çalışmalarına değinmiştir. Konuşmasında sivil, demokratik değerleri içselleştirmiş ve insan haklarına saygılı polis memurları ve amirleri yetiştirmek için Polis Akademisi'nde reform sürecini önemsediklerini belirtmiştir. Âlâ, bu süreçte demokrasi standartları yüksek ülkelerdeki polis eğitimlerinin dikkate alındığını ifade etmiştir.

Komiser yardımcısı yetiştirmek için dört yıl boyunca lise düzeyinde eğitim vermiş olan Polis Koleji ile dört yıl boyunca yükseköğrenim düzeyinde eğitim vermiş olan Güvenlik Bilimleri Fakültesi, 27 Mart 2015 tarihinde kabul edilen 6638 sayılı Kanun'la kapatılmıştır. Böylece komiser yardımcılığı için sekiz yıl boyunca verilen yatılı eğitimler sonlandırılmıştır. Polis teşkilatının ihtiyaç duyacağı polis amirlerinin yetiştirilmesi görevi şu anda Polis Akademisi bünyesinde kurulu bulunan ve üniversite mezunlarına bir eğitim-öğretim yılı süresince eğitim veren Polis Amirleri Eğitimi Merkezi (PAEM) tarafından yerine getirilecektir. Bu Merkez, polis amiri olmak isteyen üniversite mezunlarına bir yıl süreyle polis amirliği eğitimi verecek ve onları komiser yardımcısı olarak mezun edecektir. Bu düzenlemeyle, yatılı ve pahalı komiser yardımcılığı eğitiminin ekonomik ve sosyal maliyetlerinin olabildiğince asgari düzeyde tutulması hedeflenmiştir. 2020 yılından sonra ise polis amirlerinin seçiminde değişikliğe gidilecek; polis amirleri Teşkilata önce polis memuru olarak girenler arasından seçilecektir (Bkz. 6638 sayılı Kanunun 45.maddesi; 4652 sayılı Kanunun Geçici 9.maddesi).

Yeniden yapılandırmayla, polis memuru eğitiminde de değişiklikler yapılmıştır. Önceki sistemden farklı olarak ağırlık Polis Meslek Yüksek Okulları (PMYO) yerine adayların üniversite mezunları arasından seçildiği Polis Meslek Eğitim Merkezlerine (POMEM) vermeye başlanmıştır. 2015'te Polis Meslek Yüksek Okullarına (PMYO) 3.000 polis memuru adayı alınmışken, Polis Meslek Eğitim Merkezlerine (POMEM) 11.000 polis memuru adayı alınmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Merkez Teşkilatı içerisindeki bir birim olan Eğitim Daire Başkanlığı'nın kapatılmasıyla polislik eğitimindeki çok başlılık da ortadan kaldırılmıştır. Daire'nin kapatılmasıyla, hem bünyesindeki Polis Meslek Eğitim Merkezleri (POMEM) Polis Akademisi bünyesine alınmış, hem de hâlihazırda polis memuru olarak görev yapan kişiler için gerçekleştirilmiş olan komiser yardımcılığı kurslarına son verilmiştir. Böylece Polis Akademisi Türkiye'deki polis eğitimleri konusunda yetkili tek kurum haline getirilmiştir (Bkz. 4652 sayılı Kanunun 3/c ve 3/d maddesi; 6638 sayılı Kanunun 35.maddesi; 4652 sayılı Kanunun Geçici 8.maddesi; 6638 sayılı Kanunun 44.maddesi).

Türkiye’deki polislik eğitiminin yeni biçimi bu doğrultuda oluşturulurken demokratiklik düzeyi yüksek olan Batılı ülkeler model olarak alınmıştır. Polis yöneticilerinin yetiştirilmesi için geçmişte gerçekleştirilmiş olan uzun süreli yatılı eğitimlerden bu süreçle birlikte vazgeçilmiştir. Çünkü bu yatılı eğitimin polis adaylarının toplum ile bağıni zayıflattığı ve demokratik bir rejimde sivil değerleri içselleştirmiş polis yöneticileri yetiştirilmesini engelleyici sonuçlar ürettiği görülmüştür. Böylece kapalı devre, bürokratik zihniyeti daha fazla ön plana çıkaran, daha militarist bir perspektifle polis amiri ve memuru yetiştiren polislik eğitimlerine son verilmesi hedeflenmiştir. Yeni eğitim sisteminin motivasyon kaybı yaşamayan, topluma uyum sağlayabilen, kendisini toplumdaki ayrı görmeyen ve sivil otoriteyi önceleyen polisler yetiştirilmesine önemli katkılar sağlayacağına inanılmaktadır. Bir üniversiteyi bitirdikten sonra Polis Meslek Eğitim Merkezlerinde (POMEM) eğitim alarak polislik mesleğine başlayan kişilerin özgüvenleri yüksek, sorgulayan, kanunlara aykırı emirlere itaat etmeyebilen polisler olarak polis teşkilatına dinamizm katmış olmaları ise, polislik eğitimlerinde benimsenen yeni sistemin etkililiğinin somut bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Çolak, 2014; 2015a; 2015b). Kısacası, Çolak (2014; 2015a; 2015b)’ın ifade ettiği üzere, Türkiye’deki yeni polislik eğitiminin “sivil” ve “hayatın içinden” olması, polislerin ise “kendisini devlet zannetmeyen” memurlar olarak yetiştirmeleri önemli görülmektedir.

Türkiye’deki farklı kültürel kimliklere mensup gruplarla ilişkilerinde istendik davranışlar sergileyerek hem polisin hem de devletin meşruiyetine katkıda bulunabilecek polislerin henüz eğitim birimlerinde öğrenim görmekte iken yetiştirilmesi önemlidir. Ancak Türkiye’deki polis eğitiminin bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilebilmesi çeşitli koşulların sağlanmasını gerektirmektedir. Eğitim kadrosunun uzmanlığı, eğitim süreçlerinin demokratikliği, eğitim bilimlerinin ilkeleri, yerel polislik deneyimleri, ülkenin kültürel çeşitliliğinin unsurları vb. Türkiye’deki yeni polislik eğitimlerinde karşılanması ve yararlanılması gereken zorunluluklar arasındadır. Ancak polis eğitim birimlerinde görevli eğitimcilerin kültürel kimlikleri ve ideolojileri, hedeflenen yeni polisin yetiştirilmesinde hassasiyet gösterilmesi gereken önemli hususlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Eğitimcilerin Polis Akademisi’nin misyonuna, vizyonuna ve demokratik polis yetiştirme hedeflerine hizmet etmeye imkân verecek kişilik özelliklerine ve meslekî becerilere sahip olmaları önemlidir. Zira polisi henüz eğitim süreçlerinde iken “toplumdaki kültürel çeşitliliğe rağmen biçimlendirmek”, polisin meslek hayatında bazı toplumsal gruplarla kültürel ve ideolojik çatışmalar yaşaması riskini doğurmaktadır. Eğitimin “bireyin davranışlarında istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1993: 12) olduğu kabul edilir ve her zaman göz önünde tutulursa, topluma hizmet

sunacak olan polisin toplumsal gerçekliğin dışında eğitilmesinin yanlışlığı rahatlıkla görülebilir.

Her şeye rağmen Türkiye’de demokratik polislik için birtakım güçlükler bulunmaktadır. Polis kültürü bu güçlüklerden biridir. Bu kültürü etkileyen iki unsur 1960’lardan yakın zamana kadar etkisi olan “asayiş ordusu” şeklinde dışa vurulan militarist “benlik tahayyülü” ve militer yöntemlerin yüceltilmesi ile toplumun bir kısmının ötekileştirilerek “iç düşman” olarak telakki edilmesidir.⁶ Bu öğelerin etkisinde kalan polisin kendisini ve dış dünyayı algılama ve yorumlama biçimi onun polislik faaliyetlerinde toplumun çeşitli kesimlerine yaklaşımını etkileyebilir. Nihayetinde polis kültürü, ifade edildiği üzere, ihtiyaç duyulan demokratik polislik için önemli bir tehdit unsuru olabilir.

Eğitimi sırasında öğrendiği bilgi ve değerleri görev başındayken ne kadar koruyabildiği, polisin eğitimin ardından görev başındayken maruz kaldığı bu kültüre (sosyalleşme sürecine) bağlıdır. Görev başındaki polisin gördüğü ve tecrübe ettiği her şey onun düşüncelerini ve davranışlarını şekillendirir. Geniş bir çerçeveye iliştilerememiş, takibinde uygulamaya geçirilememiş ve polis yönetiminden gözle görülür bir destek alamamış olan bir eğitim süreci, yerleşik polis kültürü karşısında etkisiz olmaya mahkûmdur (Osse, 2015: 38). Mesleğe başladığında polise, polislik eğitiminde kendisine verilmiş olan birçok şeyi unutmaması gerektiğini söyleyen bu kültür – şayet kolayca benimsenirse – demokratik polislik uğrunda baş edilmesi gereken önemli bir sorundur. Ancak, eğitimin istendik çıktılarının alınabilmesi kimi durumlarda uzun yıllar gerektirir. Bu gerçek içselleştirildiğinde ve meslek içinden gelecek olan polis yöneticileri polis teşkilatına orta ve uzun vadede dinamizm kazandırdıklarında, polis eğitim birimlerindeki polislik eğitimlerinin istendik nitelikte gerçekleştirilmesi yönünde kalıcı bir irade ve sistematik bir işleyiş de oluşacaktır.

Polis teşkilatının militarist yapısı da Türkiye’de demokratik polislik için en önemli engellerden biridir. Bu yapı Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarında oluşmaya başlamıştır. Ordu bu yıllarda yalnızca vatanın değil, “rejimin” de koruyucusu olarak özel bir konuma yükseltince ve bu konum Cumhuriyet tarihi boyunca yerine oturup kurumsallaşınca (Altınay ve Bora; 2009: 140) militarist yapı devletin sürekliliğinin yegâne koşulu olarak zihinlere kodlanmıştır.

Militarizmi bir “ideoloji” ve toplumsal düzeni sağlamak için kullanılan bir “pratik” olarak adlandıran Belge (2011: 150) militarizm açısından ideal

6 Bu iki unsur için bkz. Berksoy, 2009: 234.

durumun, “askerin elinin toplumdaki her kurum içinde bulunması ve gereğinde kendini hissettirmesi” (Belge, 2011: 166) olduğunu ifade eder. Modern devletin bir karakteristiği (Toker Kılınç, 2006: 5) olan militarizme, dış düşmanla mücadele etmekten çok içeride itaatkâr bir nüfusu disiplin altında tutmak için ihtiyaç duyulur (Belge, 2011: 151). Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarından itibaren modernleşme ve ulus-inşa süreçlerinde önemli roller üstlenmiş olan ordunun gündelik hayatın her alanına ve her kuruma kasıtlı ve sistematik bir şekilde nüfuz etmesiyle yerleşmiş olan militarist yapının polis teşkilatında yer edinmemiş olması düşünülemez. Bu durum “bürokratik” devletin bölünmez bütünlüğünü önceleyen polisin iç düşman algısının güçlülüğünü ve kültürel çeşitlilik karşısında istendik olmayan tutumlarının nedenlerini açıklar.

Toplumdaki kültürel çeşitlilikle uyumluluğu gerektiren demokratik polislik için polis eğitiminin militarist unsurlardan temizlenmesi elzemdir. Polisin eğitim süresince halkın içinde daha fazla bulunmasını sağlayacak düzenlemeler, kısa süreli yatılı polis eğitimleri veya yatsız polis eğitimleri vb. demokratik polisler yetiştirmeye katkı sunabilir. Üstelik bu yöndeki çabalar polislik hizmetlerinin yerelleştirilmesinin gerekliliğine ilişkin söylemleri de geçersiz kılar. Çünkü toplumun tüm kesimleri tarafından meşru görülen polis teşkilatı militarist olmayan kimliğiyle zaten başarılıdır.

Ancak her şeye rağmen Türk polis teşkilatı ülkenin özgün koşulları nedeniyle militarist bir karakter taşır. Hatta ülkenin özgün koşulları nedeniyle Türk polis teşkilatının militarist yapısı meşru bile kabul edilebilir. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere, tekçi bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde ülkedeki kültürel çeşitliliğin kurmaya çalıştığı tek tip toplum ve kültür anlayışına bir tehdit unsuru olabileceğinin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Başından beri devlet ile sorunlu ilişkiler yaşamış olan çeşitli toplumsal gruplar “devletin bekası” karşısında tehdit olarak görülmüşlerdir. Bu durum bugün demokrasinin yerleşmesinde alınan mesafe nedeniyle ciddi ölçüde azalmıştır. Bununla birlikte, geçmişten alınan tekçi mirasın etkisi ile polis farklı toplumsal gruplara karşı mücadelenin militarist karakter taşıması gerektiği konusunda güçlü tutumlar geliştirebilir.

Bu yaklaşım kimi durumlarda kabul edilebilir de. Ancak Türkiye’nin özgün koşulları polisin daha fazla militerleşmesini değil, daha fazla demokratikleşmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü toplumdaki bazı grupların, militarist mantık gereğince, “hizaya getirilmesi veya yok edilmesi gereken iç düşmanlar” olarak görülmesi polisi daha fazla otoriter yaklaşımlara yöneltir. Bu nedenle polis eğitimi daha da önem kazanmaktadır. Polis eğitimlerinin polis adaylarının bazı toplumsal gruplara mensup kişileri “yok edilmesi

gereken iç düşmanlar” olarak değil, “genel topluma kazandırılması gereken vatandaşlar” olarak algılamalarını sağlayacak şekilde sürdürülmesi her şeye rağmen önemlidir.

Demokratik polislik halkın güvenlik algısını yükseltir (AGİT, 2016: 63). Bayley ve Shearing (1996: 586) tarafından da ifade edildiği üzere, bunun kamusal yaşamın niteliği, kamu güvenliğinin sunumu ve düzeyi, bireysel hakların kullanımı ve devletin demokratikliği üzerinde çok olumlu etkileri vardır. Türkiye’de polisin kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı demokratik yaklaşımlar içinde olması, hem kurum olarak kendisinin hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin meşruiyetine katkıda bulunur. Bu katkı nedeniyle demokratik polislik ideali önemli görülmelidir.

Sonuç

Millî kimliğin sınırlar içerisindeki tüm toplumsal gruplara benimsetilmesi kolaylıkla başarılabilir nitelikte bir iş değildir. Ancak başarılması elzemdir. Bunun için devleti temsil eden kurumlardan biri olan polise önemli roller düşmektedir. Çünkü polis “devletin meşru şiddet kullanma aracı” unvanına sahip temsilcisi olarak toplumun çeşitli kesimleriyle çeşitli nedenlerle temas kurmakta, bu temaslarda kimi zaman zor, kimi zaman ise şiddet kullanmaktadır. Zor ya da şiddet kullanımı ise kimi zaman meşruiyet sorunu doğurmaktadır: Polisin meşruiyeti zor ya da şiddet kullandığında sorgulanabilmektedir. Çünkü bu zor ya da şiddet kullanımı bazı toplumsal gruplar tarafından kendi kültürel kimliklerini hedef alan müdahaleler olarak algılanmaktadır. Tam da bu nedenle –polis ve devletin toplumsal meşruiyeti sorunuyla baş edebilmek için- kültürel çeşitliliğe sahip bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde demokratik polisliğe ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yaşamakta olduğu hızlı demokratikleşme süreci bunu gerektirmektedir. Bir başka ifadeyle, Türkiye Cumhuriyeti polisinin kültürel yeterlik düzeyini geliştirmek suretiyle demokratikleşmesini sağlamak, kültürel çeşitliliğe sahip bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratikleşme sürecine katkıda bulunabilmek için gereklidir.

Polisin farklı kültürel kimliklere sahip olan toplumsal gruplara karşı her şeye rağmen tarafsız, önyargısız, eşitlikçi ve adil yaklaşımlar sergilemesi, “kurulu düzeni koruma aracı” olarak görev yaparken “kurulu düzeni tehdit eden” durumuna düşmemesi için gereklidir. Devleti temsil eden polis şayet sınırlar içerisindeki ideolojik, siyasî, etnik, dilsel, dinsel, mezhepsel, sosyo-kültürel vb. kimlikleri farklı olan toplumsal gruplara karşı kültürel

kimlikleri nedeniyle demokratik olmayan yaklaşımlar sergilerse Türkiye Cumhuriyeti'nde hızla ilerleyen demokratikleşme süreçlerine zarar verebilir. Genellikle milliyetçi ve muhafazakâr kimliğe sahip olduğu düşünülen polisin istendik olmayan tutumları ve davranışları nedeniyle millî birliğin ve bütünlüğün kırılgan hale gelmesine karşı gerekli tedbirleri almak çokkültürlü bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti için elzemdir. Demokratik polislik bu uğurda önemli görülmelidir.

Kimlik siyasetlerinin güçlü etkilerinin yaşandığı günümüzde meşruiyet kaygısını hissetmeyen ulus-devletler varlık ya da üniter bütünlük sorunu ile yüzleşebileceklerdir Demokratik polislik hem kurum olarak polisin, hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toplumsal meşruiyetine katkıda bulunarak bu sorunla yüzleşmesini önleyebilir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin özgün koşulları ve yaşamakta olduğu demokratikleşme süreci Türkiye Cumhuriyeti polisinin daha fazla otoriterleşmesini ya da militerleşmesini değil, daha fazla demokratikleşmesini zorunlu kılmaktadır. Çokkültürlü bir ülke olan Türkiye Cumhuriyeti'nde polis kültürel çeşitliliği içselleştirmeli ve tüm kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı olumlu tutumlar içinde olmalıdır. Başarıldığı takdirde hem polis teşkilatının, hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin meşruiyetinin sürekliliği için kritik bir eşik geçilmiş olacaktır. Böylece Türkiye Cumhuriyeti Devleti çokkültürcü politikalara ihtiyaç duymadan kültürel çeşitliliği başarılı şekilde yönetebilecektir. Millî bütünlüğünü de bu sayede muhafaza edebilecektir. Demokrasi konusunda son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetmiş olması tüm bunları olanaklı kılmaktadır.

Kaynakça

- Ahmad, Feroz ve Landau, Jacob M. (2010). “Sonuç: Ulustan Kopuş”, Schendel, W. V. ve Zürcher, E. J. (Ed.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik Etnisite ve Emek*, (Çev. S. Somuncuoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul, S. 279-296.
- Akgönül, Samim (2011). *Azınlık: Türk Bağlamında Azınlık Kavramına Çapraz Bakışlar*, (Çev. D. T. Esnault ve S. Akgönül), Bgst Yayınları, İstanbul.
- Âlâ, Efkan (2014). “İçişleri Bakanı Efkan Ala'nın Tbmm Genel Kurul Bütçe Konuşması”, [Http://Www.İcisleribasin.Gov.Tr/İcisleri-Bakani-Efkan-Ala-Nin-Tbmm-Genel-Kurul-Butce-Konusmasi](http://www.İcisleribasin.Gov.Tr/İcisleri-Bakani-Efkan-Ala-Nin-Tbmm-Genel-Kurul-Butce-Konusmasi) (03.02.2016).
- Altınay, Ayşe Gül ve Bora, Tanıl (2009). “Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik”, Bora, T. (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, S. 140-154.
- Anderson, Benedict (2011). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, (Çev. İ. Savaşır), Metis Yayınları, İstanbul.
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı - Agit (2016). *Demokratik Polislik Kılavuzu*, (Çev. D. Orhun), Polis Akademisi Yayınları, Ankara.
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı - Agit (2006). “Çok Etnili Toplumlarda Polisliğe İlişkin Tavsiyeler”, [Http://Www.Osce.Org/Tr/Hcnm/32234?Download=True](http://www.Osce.Org/Tr/Hcnm/32234?Download=True) (24.02.2016).
- Avrupa Konseyi Polis ve İnsan Hakları Çalışma Grubu – Akpıhçg (2006). *Demokratik Toplumda Polis: İnsan Hakları Şampiyonu Mu?*, (Çev. M. Ulu ve T. Gülcü), Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Baumann, Gerd (2006). *Çokkültürlülük Bilmecesi: Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*, (Çev. I. Demirakın), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Bayley, David H. (2001). “Democratizing The Police Abroad: What To Do And How To Do It”, [Https://Www.Ncjrs.Gov/Pdffiles1/Nij/188742.Pdf](https://www.Ncjrs.Gov/Pdffiles1/Nij/188742.Pdf) (06.02.2016).
- Bayley, David H. And Shearing, Clifford D. (1996). “The Future Of Policing”, *Law And Society Review*, Vol. 30, No: 3, S. 585-606.
- Belge, Murat (2011). *Militarist Modernleşme: Almanya, Japonya ve Türkiye*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Berksoy, Biriz (2009). “Polis Teşkilatı”, Bayramoğlu, A. ve İnel, A. (Ed.), *Almanak Türkiye 2006-2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, Tesev Yayınları, İstanbul, S. 230-242.

- Bostancı, Naci (2008). *Cumhuriyet'i Anlamak: Kurucu İdeoloji, Ekonomi ve Siyasete Dair*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Calhoun, Craig (2012). *Milliyetçilik*, (Çev. B. Sütçüoğlu), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ctb.Ku.Edu (2016), ([Http://Ctb.Ku.Edu/En/Table-Of-Contents/Culture/Cultural-Competence/Culturally-Competent-Organizations/Main](http://Ctb.Ku.Edu/En/Table-Of-Contents/Culture/Cultural-Competence/Culturally-Competent-Organizations/Main), 03.02.2016).
- Çetin, Halis (2003). *Modernleşme ve Türkiye'de Modernleştirme Krizleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çolak, Yılmaz (2015a). Polis Akademisi Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Çolak İle “Polis Akademisi'nin Yeniden Yapılandırılması” Konulu Görüşme, (28.04.2015).
- Çolak, Yılmaz (2015b). “Polis Akademisi Dönüştürülecek”, [Http://Www.Aljazeera.Com.Tr/Al-Jazeera-Ozel/Polis-Akademisi-Donusturulecek](http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/polis-akademisi-donusturulecek) (03.02.2016).
- Çolak, Yılmaz (2014). “Başkan Çolak: Polis Akademisi Kapanmıyor”, [Http://Www.Milliyet.Com.Tr/Baskan-Colak-Polis-Akademisi-Kapanmiyor-Antalya-Yerelhaber-508624/](http://www.milliyet.com.tr/baskan-colak-polis-akademisi-kapanmiyor-antalya-yerelhaber-508624/) (03.02.2016).
- Dieckhoff, Alain (2010). “Siyasal Milliyetçiliğe Karşı Kültürel Milliyetçilik Mi?”, Dieckhoff, A. ve Jaffrelot, C. (Ed.), *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek: Kuramlar ve Uygulamalar*, (Çev. D. Çetinkasap), İletişim Yayınları, İstanbul, S. 83-102.
- Doytcheva, Milena (2009). *Çokkültürlülük*, (Çev. T. Akıncılar Onmuş), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Dündar, Fuat (2009). “Millî Ezber: Saf Türk – Karışık Öteki”, Bora, T. (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, S. 893-900.
- Emniyet Teşkilat Kanunu (3201 Sayılı Kanun), (1937).
- Ergut, Ferdan (2001). “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 34, Sayı 1, Mart, S. 59-78.
- Erkal, Mustafa E. (2000). “Etniklik ve Terör”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı 26, S. 43-53.
- Ertürk, Selahattin (1993). *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Yayınları, Ankara.
- Gellner, Ernest (2012). *Milliyetçiliğe Bakmak*, (Çev. S. Coşar, S. Özertürk ve N. Soyarık), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Gellner, Ernest (2008). *Uluslar ve Ulusçuluk*, (Çev. B. Ersanlı ve G. G. Özdoğan), Hil Yayın, İstanbul.

- Göle, Nilüfer (2011). *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Gönen, Zeynep, Berksoy, Biriz, Başer, Zeynep ve Uçum, Mehmet (2013). *Polis Yasalarının Ruhu: Mevzuatta Söylemler, Araçlar ve Zihniyet*, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Gülalp, Haldun (2009). “Kimlikler, Toplum ve İktidar”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No 40, Mart, S. 133-143.
- Gülalp, Haldun (2007). “Giriş: Milliyete Karşı Vatandaşlık”, Gülalp H. (Ed.), *Vatandaşlık ve Etnik Çatışma: Ulus-Devletin Sorgulanması*, (Çev. E. Kılıç), Metis Yayınları, İstanbul, S. 11-34.
- Habermas, Jürgen (2002). *Öteki Olmak Ötekiyle Yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları*, (Çev. İ. Aka), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hayes, Carlton J. H. (2010). *Milliyetçilik: Bir Din: Batı Siyasal Düşüncesinde Ulusalçılık Tasavvuru*, (Çev. M. Çiftkaya), İz Yayıncılık, İstanbul.
- İçduygu, Ahmet ve Keyman, E. Fuat (1998). “Globalleşme, Anayasallık ve Türkiye’de Vatandaşlık Tartışması”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi: Kamusal Alan*, Kasım-Aralık-Ocak, Sayı 5, S. 157-170.
- İnalçık, Halil (1998). “Türkiye Cumhuriyeti ve Osmanlı”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi: Kamusal Alan*, Kasım-Aralık-Ocak, Sayı 5, S. 11-21.
- İnsel, Ahmet (2012). *Türkiye Toplumunun Bunalımı*, Birikim Yayınları, İstanbul.
- Kadioğlu, Ayşe (2012). “Türkiye’de Vatandaşlığın Anatomisi”, Kadioğlu, A. (Ed.), *Vatandaşlığın Dönüşümü: Üyelikten Haklara*, Metis Yayınları, İstanbul, S. 167-184.
- Karpat, Kemal H. (2009). *Osmanlı’dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Keyman, E. Fuat (2013). “Giriş”, Keyman, E. F. (Ed.), *Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme Kimlik*, (Çev. U. Kavasoğlu ve S. Küçük), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, S. 1-15.
- Kırmızıdağ, Nur (2015). *Polis ve Toplum: Türkiye’de Polise Güven Araştırması*, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Koca, A. Erkan (2013a). *Polisliğin Kitabını Yazmak: Antropolojik Açıdan Polis Bürokrasisi ve Görünümleri*, Atıf Yayınları, Ankara.
- Leca, Jean (1998). “Neden Söz Ediyoruz?”, Leca, J. (Ed.), *Uluslar ve Milliyetçilikler*, (Çev. S. İdemen), Metis Yayınları, İstanbul, S. 11-19.

- Mardin, Şerif (2012). *Türk Modernleşmesi*, (Der. M. Türköne ve T. Önder), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ncccurrricula.Info (2016). ([Http://Ncccurrricula.Info/Culturalcompetence.Html](http://Ncccurrricula.Info/Culturalcompetence.Html), 03.02.2016).
- Neocleous, Mark (2013). *Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi*, (Çev. A. Bekmen), H₂o Kitap, İstanbul.
- Oran, Baskın (2010). *Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Osse, Anneke (2015). *Polislik Faaliyetlerini Anlamak: İnsan Hakları Savunucuları İçin Bir Kaynak*, (Çev. T. Andaç Vd.), Uluslararası Af Örgütü, Hollanda.
- Özbudun, Ergun (2013). “Türkiye: Çoğulcu Toplum ve Tekçi Devlet”, Kuru, A. T. ve Stepan, A. (Ed.), *Türkiye’de Demokrasi, İslâm ve Laiklik*, (Çev. H. Tatoğlu), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, S. 59-89.
- Özkırımlı, Umut (2013). “Türk Milliyetçiliğinin Etnisiteyle İmtihani: Bir Utangaç Aşk Hikâyesi”, Keyman, E. F. (Ed.), *Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme, Kimlik*, (Çev. U. Kavasoglu ve S. Küçük), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, S. 79-95.
- Özkırımlı, Umut (2010). *Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale*, (Çev. Y. Başkavak), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Poggi, Gianfranco (2014). *Devlet: Doğası, Gelişimi ve Geleceği*, (Çev. A. Babacan), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6638 Sayılı Kanun), (2015).
- Polis Yükseköğretim Kanunu (3087 Sayılı Kanun), (1984).
- Polis Yükseköğretim Kanunu (4652 Sayılı Kanun), (2001).
- Ramsey, Charles H. (2014). “The Challenge Of Policing In A Democratic Society: A Personal Journey Toward Understanding”, *New Perspectives In Policing Bulletin*, June, S. 1-13, <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/245992.pdf> (21.03.2016).
- Renan, Ernest (2012). “Millet Nedir?”, Türköne, M. (Ed.), *Milletler ve Milliyetçilikler*, Etkileşim Yayınları, İstanbul, S. 43-58.
- Rousseau, Jean-Jacques (2012). *Toplum Sözleşmesi*, (Çev. V. Günyol), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

- Schendel, Willem Van (2010). “Kim Ulustan Yana? Bangladeş’te Milliyetçi Söylem ve Kültürel Çoğulculuk Talepleri”, Schendel, W. V. ve Zürcher, E. J. (Ed.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik, Etnisite ve Emek*, (Çev. S. Somuncuoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul, S. 141-190.
- Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik-Jan (2010). “Önsöz: Kopma, Bağlanma, Dışlama ve Asimilasyon: 20.Yüzyılda Devletler ve Uluslar”, Schendel, W. V. ve Zürcher, E. J. (Ed.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik, Etnisite ve Emek*, (Çev. S. Somuncuoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul, S. 7-21.
- Smith, Anthony D. (2010). *Milli Kimlik*, (Çev. B. S. Şener), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Stone, Christopher E. And Ward, Heather H. (2000). “Democratic Policing: A Framework For Action”, *Policing And Society*, Vol. 10, No:1, S. 11-45, [Http://Dx.Doi.Org/10.1080/10439463.2000.9964829](http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2000.9964829) (18.03.2016).
- Subırats, Joan (2015). “Küreselleşme ve Kimlikler: Güncel Kültür Politikalarının Hazırlanmasında Politikanın Rolü”, Bonet, L. ve Négrier, E. (Ed.), *Ulusal Kültürlerin Sonu Mu? Çeşitlilik Sınavında Kültür Politikaları*, (Çev. I. Ergüden), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, S. 45-58.
- Toker Kılınç, Nilgün (2006). “Disiplin ve Güvenlik Düzeni: Militarizm ve Milliyetçilik”, *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül, Sayı 27, S. 2-6.
- Weber, Max (2014). *Sosyoloji Yazıları*, (Çev. T. Parla), Deniz Yayınları, İstanbul.
- www.Ensonhaber.Com (2013). ([Http://Www.Ensonhaber.Com/Diyarbakir-Polisi-Kurtce-Ogreniyor-2013-03-08.Html](http://www.Ensonhaber.Com/Diyarbakir-Polisi-Kurtce-Ogreniyor-2013-03-08.Html), 03.03.2016).
- www.Ensonhaber.Com (2012). ([Http://Www.Ensonhaber.Com/Polis-Vatandasla-Kurtce-Ve-Arapca-Konusacak-2012-12-31.Html](http://www.Ensonhaber.Com/Polis-Vatandasla-Kurtce-Ve-Arapca-Konusacak-2012-12-31.Html), 03.03.2016).
- www.Pa.Edu.Tr (2016). ([Http://Www.Pa.Edu.Tr/Default.aspx?Page=Genelbilgi-tarihce](http://www.Pa.Edu.Tr/Default.aspx?Page=Genelbilgi-tarihce), 04.02.2016).
- Yıldız, Ahmet (2011). “Kemalist Milliyetçilik”, İnel, A. (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 2: Kemalizm*, İletişim Yayınları, İstanbul, S. 210-234.
- Yıldız, Ahmet (2010a). *Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yıldız, Ahmet (2010b). *Ulus Devletin Bunalımı: Türkiye’de Federalizm ve Kürt Meselesi*, Etkileşim Yayınları, İstanbul.